

บทที่ 4

ชีวประวัติ สง่า อารัมภีร

ในการศึกษาชีวประวัติของสง่า อารัมภีรในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อออกเป็น 10 หัวข้อ เพื่อสะดวกในการอ่านและทำความเข้าใจถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของสง่า อารัมภีร ที่มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการเป็นนักประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร ดังต่อไปนี้

1. กำเนิด
2. การศึกษา
3. เริ่มอาชีพนักแต่งเพลง
 - 3.1 เพลงแรกในชีวิต
 - 3.2 ผลงานสร้างชื่อ
4. ประวัติการสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร
 - 4.1 ยุคเพลงประกอบละครเวที
 - 4.2 ยุคเพลงประกอบภาพยนตร์
 - 4.3 ยุคเพลงประกอบละครโทรทัศน์
5. งานอดิเรกและความสัมพันธ์ที่มีต่องาน
6. หลักและวิธีการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร
7. ประเภทผลงานของสง่า อารัมภีร
8. ความรู้ลึกของสังคมที่มีต่อผลงานของสง่า อารัมภีร
9. ครอบครัว
 - ชีวิตประจำวัน
 - ชีวิตส่วนตัว
10. หลักในการดำเนินชีวิต

1. กำเนิด

สง่า อารัมภีร หรือ ครูแจ้ว เป็นชาวกรุงเทพมหานคร โดยกำเนิด เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 11 ธันวาคม พุทธศักราช 2464 เวลา 2 ยาม ที่บ้านหน้าหลวงพ่อโตวัดอินทรวีหาร ต่อเมื่อเป็นนักแสดงเพลงจึงเปลี่ยนวันเดือนปีเกิด มาเป็นวันที่ 13 ธันวาคม 2466

บิดามารดาชื่อ นายสมบุญและนางพิศ บรรพบุรุษทั้งฝ่ายบิดาและมารดาเป็นคนกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสง่า อารัมภีรได้เคยบันทึกไว้ว่า

“เชื้อสายของ แจ้ว อารัมภีร ฝ่ายบิดาเป็นช่างทำดอกไม้ไฟของกรุงศรีอยุธยาฝ่ายมารดาทำนาอยู่ริมกำแพงเมืองแถวๆ หัวรอ เมื่ออยุธยาล่มเชื้อสายของท่านทั้งสองก็หนีตายมาอ้างอำเภอราชคราม ภายหลังเปลี่ยนใหม่เป็น อำเภอ บางไทร อยู่กินกันที่หมู่บ้านฮ้ายแหวน มีสาขาน้ำบางกอก-บางพลี เลียงชีพ.....ฝ่ายแม่มียายซึ่งเป็นภรรยาของตาพลอย พลอำเภอ หมอยาสมุนไพร แยกไปตั้งร้านทำมาหากินที่ อำเภอ กระทุ่มแบน.....” (สง่า อารัมภีร, 2538: 115)

นอกจากนี้ยังเล่าถึงที่มาของชื่อสกุล อารัมภีร ไว้ดังนี้

“พ่อเราเป็นลูกเมียน้อย ครอบครัวย้ายหลวงไม่ให้เข้าบ้าน เขาปิดนามสกุลก็ไปขออนามสกุล จากหลวงปู่วัดภูเขาทอง ท่านก็ตั้งให้ว่า อารัมภีร แปลว่า การตั้งต้นที่ดี” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2540)

สง่า อารัมภีร มีชื่อเล่นที่มารดาเรียกว่า “ก้อนดิน” ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเป็นแจ้วหรือที่หลายคนรู้จักในนาม แจ้ว วรจักร ซึ่งเขาได้พูดถึงที่มาของ ชื่อเล่นดังนี้

“แม่ตั้งว่า “ก้อนดิน” แม่บอกว่าพอคลอดแล้วหล่นไปกับดินเลยเรียกก้อนดิน แต่ทางนี้เขาเรียกว่า ไ้แจ้ว คือพอมายู่กับขุนสวัสดิ์ ลูกท่านตาย ท่านก็เรียกไ้หนูแทนส่วนภรรยาท่านก็

เรียกไอ้หนูมั่งไอ้แจ่มมั่งแล้วแต่ พอเริ่มเขียนหนังสือเราก็เอาตั้งเป็นแจ้ว วรจักร เพื่อเป็นอนุสรณ์
ของความรัก” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540)

สง่า อารัมภีร มีพี่น้องท้องเดียวกันรวมทั้งหมด 7 คน นายสง่า เป็นบุตรคนที่ 3 และ
เป็นบุตรชายคนโต มีพี่สาว 2 คน น้องสาว 1 คน และน้องชาย 3 คน คือ

1. นางสาวสมหมาย	อารัมภีร(เทพวิศาล) ถึงแก่กรรม
2. นางสาวสำเนียง	อารัมภีร (รักมณี) ถึงแก่กรรม
3. นายสง่า	อารัมภีร
4. นายสงวน	อารัมภีร (ถึงแก่กรรม)
5. นายสถาปนิก	อารัมภีร
6. นายถาวร	อารัมภีร
7. นางพิศพรพรรณ	อารัมภีร (ชยางกูร)

ต่อเมื่ออายุ 6 ขวบ จึงขอพ่อแม่มาอยู่กับพี่สาวคนโตชื่อสมหมายที่บ้านหลวงพ่อโตวัด
อินทวิหารเพื่อมาศึกษาเล่าเรียน ชีวิตในระยะแรกอยู่ในภาวะขัดสน ได้เรียนหนังสือแต่ไม่ได้
สอบไล่หลายครั้งเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าเล่าเรียน ซึ่งเขาได้เล่าถึงช่วงเวลานั้นว่า

“สมัยเด็ก ๆ ผมเรียนหนังสืออยู่แถววังบางขุนพรหม....ที่นี้พ่อโตขึ้น พี่สาวก็มีลูกหัวปี ห้า
ปี เราซึ่งพ่อแม่ทำนาอยู่ ก็ไม่มีเงินค่าเล่าเรียน เรียนถึง ม.3 พอ ม.4 ถึงสอบไล่เขาก็ไล่ออกไม่ให้
สอบ เพราะไม่มีสตางค์ ค่าเล่าเรียนสมัยก่อนบาทสองบาทก็ยังไม่มีย”

อยู่กับพี่สาวคนโตจนถึงอายุ 14-15 ก่อนหน้านั้นพี่เขยคนที่สอง (สามีพี่สำเนียง) ที่เป็น
ทหารได้เอาไปฝากเป็นทหารเด็กรับใช้ ซึ่งขณะนั้นนายของพี่เขยคือ นาวาอากาศโทขุนสวัสดิ์
ทิมมพร ท่านกำลังจะย้ายไปเป็น ผบ.ทอ. 4 โศกกระเทียม ท่านแต่งงานกับ ม.ล.พิศวง ฉัตรกุล
ท่านเห็นว่าเป็นเด็กฉลาดจึงรับเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งสง่า อารัมภีร ได้เล่าว่า

“พอดีช่วงนั้นขุนสวัสดิ์ ลูกชายท่านตาย ท่านเห็นเรา ท่านก็เรียกไ้หนูตั้งแต่เด็กภรรยา ท่านก็เรียกไ้หนู รักเราเหมือนลูก ขอสตางค์เรียนหนังสือท่านก็ให้ เอาไปซื้อเหล้ากินท่านก็ตีเอา มาอยู่กับขุนสวัสดิ์ จนจบ ม.3” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2540)

จนเมื่อมาอยู่กับบิดามารดาบุญธรรมแล้ว ความเป็นอยู่จึงสะดวกสบายขึ้น และนับเป็นโชค คืออย่างหนึ่งที่นายสง่า เกิด ณ ตำบลบางขุนพรหม ซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต อันเป็นสถานที่มีวงดนตรีบรรเลงเป็นประจำ ทั้งวงปี่พาทย์ มโหรี เครื่องสาย จนถึงแตรวงบรรเลงเพลงไทยและเพลงฝรั่ง นายสง่าจึงได้ยินได้ฟังเพลงไพเราะดังออกจากเขตวังนั้นเป็นประจำมิได้ขาด ทำให้เกิดความซาบซึ้งในเสียงดนตรีและได้ซึมซับสุนทรียศาสตร์แขนงนี้ไว้อย่างไม่รู้ตัว ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญทางดนตรีที่ช่วยหล่อหลอมให้เป็นสง่า อารัมภีร ในวันที่ ชีวิตในช่วงวัยเด็กถึงแม้จะยากจนขัดสน น้อยใจในชะตาชีวิต แต่เมื่อใดที่เด็กชายสง่า ได้ยินเสียงเพลงดังแว่วมาเสียงนั้นก็สามารทำให้จิตใจที่หดหู่ นั้นอ้อมเอิบขึ้นมาได้ ซึ่งเขาได้เล่าช่วงเวลาแห่งความสุขไว้ว่า

“บ่อยๆ เดินไปท่าเขมม ได้ยินเสียงเพลงในวังบางขุนพรหม เพราะเหลือเกิน จึงบอกพ่อ แม่ขอยู่ที่วัดอินทราฯ ที่เถอะ อยากเรียนหนังสือที่นั่นๆ ได้ฟังเพลงมันชื่นใจเหลือเกิน....เวลา บ่ายจนเย็นทุกวันเลิกเรียนแล้วก็ไปเกาะวังบางขุนพรหมฟังการซ้อมดนตรีทั้งไทยและสากลอันเป็นกระโจมดนตรีประเภทแตรวง ท่านผู้ควบคุมการซ้อมท่านไว้หนวดเพิ่ม ยืนฟังนาน ๆ เข้าท่านหันมามอง ก็ยกมือไหว้ท่านแบบไหว้เหนือหัว ท่านยิ้มแล้วบอกให้มหาดเล็กเอาขนมปังปอนด์ ชนิดขาวบ้าง ชนิดดำบ้าง มาให้ ก็ยืนกินอย่างเอร็ดอร่อย คอแห้งก็วิ่งไปกินน้ำก็อกข้างๆ วัง แล้วกลับมาฟังเพลงต่อไป ท่านที่มีหนวดเพิ่มยืนยิ้มที่ข้าพเจ้าฟังเพลงอยู่เป็นประจำ” และอีกช่วงหนึ่งที่ว่า “เด็กๆ เราก็ได้ยินเสียงเพลงจากวังบางขุนพรหม อยู่ริมวังบางขุนพรหม เพลงก็เข้ามาดมมาเรื่อยๆแล้วพี่เขยหม สะอาด เทพวิศาล ชอบเล่นตีบเพลง เขาซื้อเครื่องเล่นจานเสียง มีเพลงของพรานบูรพ์เราก็ชอบเปิดฟัง สมัยก่อนเมื่อเด็กๆ วิทยุยังไม่มี ต้องฟังหีบเสียงกัน ก็จำเพลงของพรานบูรพ์อะไรได้หมดเพลงมันเข้าหัวแล้วเพลงของ เวส สุนทรจามรก็เข้า (สง่า อารัมภีร, 2538)

นอกจากนี้ เขตใกล้เคียงอันเป็นที่ตั้งของวัดอินทรวihar วัดใหม่อมตรส วัดสามพระยา ยังเป็นที่อยู่ของนักดนตรีกลุ่มเครื่องสายที่สำคัญหลายบ้าน อาทิ บ้านของหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น โรยชีวัน) บ้านหลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกดาวาทย์) บ้านขุนสนิทบรรเลงการ (จง จิตตเสวี) และครูละเมียด จิตตเสวี บ้านของนายเตียง ธนโกเศศ เรื่อยมาจนถึงบ้านพิณพาทย์ ในชอขวัดสามพระยา เสียงดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในวัยเด็กที่เติมแต่งให้ส่วนที่ขาดหายในชีวิตสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งฝังลึกติดตัวเรื่อยมา ประกอบกับบุคคลใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นพี่เขย บิดาและมารดาบุญธรรม เป็นผู้รักดนตรี สรรหาเครื่องเล่นงานเสียงเพลงไทยเพลงฝรั่งมาไว้ฟังในบ้าน เสียงเพลงจึงเป็นเพื่อนนายสง่ามาตั้งแต่วัยเด็ก ได้ฟังเพลงของพรานบุรพอันเป็นเพลงไทยสากลในระยะแรกเริ่ม ซึ่งแต่งขึ้นเป็นเพลงประกอบการแสดงละครมากเป็นพิเศษจึงฝังใจในเพลงประกอบการละครเรื่อยมา

จะเห็นว่าในช่วงแรกตั้งแต่วัยเด็กนั้น สง่า อารัมภีร มีปัจจัยแวดล้อมหลายประการที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและฝึกทักษะทางการฟังเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นบริเวณที่อยู่อาศัยที่รายล้อมไปด้วยหมู่บ้านนักดนตรี บุคคลรอบข้างที่สนับสนุนและชื่นชอบในดนตรี ทำให้เขามีโอกาสพัฒนาการฟังอย่างต่อเนื่อง จนมีความเข้าใจและซาบซึ้งในระดับ แต่ก็อยู่ในระดับพื้นฐานทั่วไป และเป็นระดับแรก เพราะยังไม่ได้ฝึกอย่างเป็นระบบ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามธรรมชาติโดยเริ่มจากการฟังอย่างตั้งใจ โดยไปยืนฟังอยู่ข้างรั้ววังเป็นเวลานานและใช้ระยะเวลาฟังยาวนานนับเป็นปีๆ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการฟังซึ่งต่างจากเด็กในรุ่นเดียวกันที่น่าจะไปวิ่งเล่น แต่สง่า อารัมภีร เลือกที่จะฟังเพลง ความซ้าซากที่ได้ฟังเพลงอยู่ทุกวัน ทำให้เกิดความคุ้นเคย

ซึ่งเขากล่าวว่า “ฟังจนเพลงเข้าไปในหัวโดยไม่รู้ตัว พอขึ้นมาได้อินก็รู้เลยว่าเพลงทางนี้ ทางนั้น เพราะฟังอยู่ทุกวัน” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2541) แสดงให้เห็นผลของการฟังอย่างตั้งใจเป็นประจำจนเกิดความคุ้นเคยเข้าใจและซาบซึ้งในบทเพลงอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการไปสู่การเป็นผู้ฟังอย่างแท้จริง และพัฒนาความสามารถไปในฐานะ ผู้ร้อง ผู้เล่น

ผู้แต่งซึ่งเป็นระดับสูงกว่าเป็นผู้ฟังในเวลาต่อมา เมื่อเขาได้ศึกษาดนตรีอย่างเป็นทางการเป็นระบบในเวลาต่อมา

2. การศึกษา

สง่า อารัมภีร เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนเทียนรูปพลี ซึ่งตั้งอยู่ในย่านบางขุนพรหม การเล่าเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก อ่านหนังสือแตกฉานมาแต่เล็ก ต่อมาบิดามารดาบุญธรรมย้ายไปรับราชการที่จังหวัดลพบุรี จึงเรียนหนังสือที่บ้าน โดยมี ม.ถ. ทรงสอาด (พิศวง) ทิฉิมพรมารดาบุญธรรม ซึ่งเคยเป็นครูโรงเรียนสตรีวิทยาเป็นผู้สอนภาษาไทยชั้นสูง โคลง, ฉันท์, กาพย์, กลอน ให้ทำให้การเรียนก้าวหน้าไปไกลมาก จนสอบเทียบมัธยมปีที่ 3 ได้ และเริ่มเข้าฝึกงานแก้เครื่อง ที่หมวดซ่อมของกองบินน้อยที่ 4 โคกกระเทียม จังหวัดลพบุรี สมัยนั้นเห็นว่าการเรียนได้อ่านออกเขียนได้เป็นที่พอใจแล้วจึงฝึกอาชีพ การศึกษาในโรงเรียนจึงจบลงเพียงนั้น(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ส.ว.ช), 2530)

จากข้อมูลนี้ จะเห็นว่าการศึกษาที่สง่า อารัมภีร สามารถประพันธ์คำร้องได้อย่างไพเราะ สละสลวยมีความหมายนั้นเนื่องจากการได้รับการถ่ายทอดทางด้านภาษาไทยจากมารดาบุญธรรมซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา เพราะในสมัยนั้น โรงเรียนสตรีวิทยาเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในด้านภาษา อีกทั้งการได้เรียนอยู่ที่บ้านแบบตัวต่อตัว จึงทำให้สง่า อารัมภีรได้รับความรู้ด้านภาษาไทยชั้นสูงอย่างเต็มที่ อันเป็นประโยชน์ในการสร้างผลงานในเวลาต่อมา โดยสามารถแต่งคำร้องได้อย่างไพเราะสละสลวยมีคุณค่าทางภาษาและมีคุณลักษณะทางด้านหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนจากมารดาบุญธรรมนั่นเอง

ในเรื่องของการศึกษาวิชาดนตรีกล่าวได้ว่าเริ่มแรก นายสง่าเรียนด้วยตนเองมาโดยตลอด เริ่มจากฟังเพลง ซึ่งมีแผ่นเสียงประกอบละครเป็นพื้น ได้แก่ เพลงของพรานบุรุษ ซึ่งมีนางสาวประทุม ประทีปประเสนเป็นนักร้องคนสำคัญ ต่อมาก็ได้ฟังจากแผ่นเสียงเพลงจากละครเรื่องต่าง ๆ ของหลวงวิจิตรวาทการ เพลงจากภาพยนตร์เสียงศรีกรุง ของเรือโท มานิต เสนะวิณฉ และขุน

วิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ชุดนั้นเป็นชุดเพลงละครทั้งหมดรวมทั้งละครในแนวเก่าของ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ละครคณะแม่เลื่อน แม่ขุนนาค เป็นต้น ทั้งหมด นี้จัดได้ว่าเป็น ครูด้วยประสบการณ์การฟังเท่านั้น(ศ.ว.ช., 2530: 6)

การเข้ารับราชการทหารที่ลพบุรี เป็นจุดเริ่มแรกที่เปิดโอกาสให้นายสง่า ได้มีโอกาสฝึกหัดดนตรีอย่างจริงจัง ซึ่งการมีส่วนเล่นดนตรีจะทำให้เกิดความรู้และเข้าใจในดนตรีนับเป็นการพัฒนาการฟังอีกขั้นหนึ่งอีกทั้งฝึกทักษะในการเล่นโดยขณะนั้น กองบินน้อยที่ 4 โศกกระเทียม มีเรืออากาศเอกเฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร เป็นหัวหน้าหน่วย จัดให้มีวงดนตรีบรรเลงเพื่อความรื่นเริงของหน่วยงานขึ้น นายสง่า เป็นนักร้องประจำก่อนที่จะได้เรียนดนตรี เพราะมีพื้นเดิมสามารถร้องเพลงเก่า ๆ ได้แม่นยำมาก่อน เมื่อว่างจากร้องเพลงก็ถือโอกาสหัดเป่าปี่สั้น ปี่ปึกโกโล่ จากพื้นเดิมที่ได้ยินมามากแต่เด็ก ทำให้เรียนได้รวดเร็วมากเพราะมีการฝึกฝนทักษะการฟังโดยตลอด

วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2484 บิดามารดาบุญธรรมได้ย้ายกลับเข้ามาประจำที่กองทัพอากาศ กรุงเทพมหานคร นายสง่า อารัมภีร์ได้ติดตามลงมาด้วย และในปีนั้นเองก็ได้เรียนดนตรีอย่างจริงจังกับครูคนแรกในชีวิตคือ เรืออากาศโท โพธิ์ ศานติกุล ด้วยเหตุที่มีความรักและตั้งใจจริงในการเรียนดนตรี แม้จะมีอายุเกินกำหนดการเป็นนักเรียนกองดุริยางค์ กองทัพอากาศ ครูก็เมตตาให้เป็นนักเรียนพิเศษประเภทฝากเรียน จึงได้เรียนดนตรีอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก ซึ่งเขาเล่าว่า

“เราเป็นทหารเด็กเขาเอาอายุ 15 แต่เราอายุ 17 เขาจะไม่ให้เรียน ก็บอกครู หมขอเรียน ครูใหญ่ก็เลยยอมให้เป็นเด็กฝากเรียน ถ้าเขาจะไม่ให้เข้าไปฟังสอนให้อยู่ข้างนอกก็เอา เขียนได้ เขียนไป เราอยู่ข้างนอกก็ได้ยิน เราก็ทำได้.....”(สง่า อารัมภีร์, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540) แสดงให้เห็นถึงความรักและสนใจดนตรี , มานะอดทน, โสดประสาทดี, มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว และมีความต้องการอย่างแท้จริงที่อยากจะเรียนดนตรีให้ได้

ประกอบกับระชนัน รัฐบาลได้มอบหมายให้กองทัพอากาศสร้างภาพยนตร์เรื่องบ้านไร่
 เรา จากโครงเรื่องของจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยากร) เป็นผู้แต่ง
 ทำนองเพลงประกอบและขุนวิจิตรมาตรา เป็นผู้แต่งเนื้อร้อง นายสง่า จึงได้เข้าถึงนักประพันธ์
 เพลงชั้นเอกแห่งยุคด้วยการขอมตัวเป็นผู้รับใช้ท่านทั้งสอง เขาได้เรียนรู้ด้วยการสังเกตการณ์อย่าง
 ใกล้ชิด และหาโอกาสต่าง ๆ ที่จะเรียนจากท่าน จนแม้แต่กระดาษโน้ตเป็นลายมือของพระเจน
 ดุริยางค์ร่างทำนองเพลงต่าง ๆ นายสง่าก็เก็บไว้บนหิ้งบูชาซึ่งเขาเล่าว่า “ท่านไม่ได้สอนแต่งเพลง
 ท่านสอนให้เป็นคอนดักเตอร์(Conductor)สอนไวโอลินให้ควบคุมวง พอที่ท่านทำหนังบ้านไร่
 เรา เราเห็นท่านแต่งเพลง ท่านก็เอารูปมาดู รูปเกษตรแม่โจ้มาดู แล้วท่านก็เขียน คิดเปียโน
 แต่ง แต่ง แต่ง ขุนวิจิตรมาตรา แต่งคำร้องออกมา..... เรื่องแสงทอง กระดิ่งก้องกริ่งมา เป็น
 สัญญาออกทุ่งนาจับ ทำงาน..... เราเห็นว่าอย่างนี้เราทำได้ เอ็นๆ ท่านจะฉีกกระดาษโน้ตทิ้งก็ขอ
 ท่านว่าผมขอเถอะครับผมจะเอาไปบูชา อยากแต่งเพลง” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม
 2540)

การได้คลุกคลีกับวงการภาพยนตร์ครั้งแรกทำให้ได้ประสบการณ์และคำแนะนำอย่างมาก
 นอกจากจะได้เรียนรู้เรื่องเพลงประกอบภาพยนตร์เป็นครั้งแรกแล้ว ยังได้ร่วมเป็นตัวแสดงประกอบ
 อีกด้วย นับเป็นประสบการณ์ครั้งแรก ที่ชี้ชะตาแนวการดำเนินชีวิตด้านดนตรีประกอบการแสดง
 ของ นายสง่า ซึ่งดำเนินต่อมาจนประสบความสำเร็จเป็นนักประพันธ์เพลง

ส่วนครูที่ได้เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้วิธีประพันธ์เพลงนอกจากครูโพธิ์ ศานติกุล(โพธิ์คำ)
 แล้ว ยังมีอีกท่านหนึ่ง คือ ครูโพธิ์ ชูประดิษฐ์ (โพธิ์ขาว) ท่านผู้นี้เป็นนักประพันธ์ทำนองเพลง
 ไทยสากลของกองดุริยางค์ทหารอากาศรุ่นนั้น ส่วนบทร้องประพันธ์โดยนักเขียนคนสำคัญที่ใช้
 นามปากกาว่า เวทวงศ์ หรือเรืออากาศโท ทองอิน บุญขเสนา อีกสองท่านที่ต่อมาเป็นบุคคล
 สำคัญในเวทีการแสดงและทำหน้าที่ประพันธ์คำร้องคือ ครูเนรมิต (อำนาจ กลัสนิมิ) กับครูมาตุ
 (ทวี ฃ บางช้าง) เพียง 6-7 ท่านที่นายสง่า อารัมภีรได้ใกล้ชิดในระหว่างที่อยู่กองดุริยางค์กองทัพ

อากาศยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นก็เพียงพอที่จะด้กดวงความรู้และประสบการณ์ในการ
ประพันธ์บรรเลงดนตรีได้ถึงขั้นแนวหน้าของวงการดนตรีไทยสากล

นายสง่า ได้เริ่มงานประพันธ์เพลงไทยสากลโดยเป็นผู้ช่วยอยู่ห่าง ๆ ในงานราชการ บาง
ครั้งต้องแต่งเพลงใหม่เพื่อใช้ในราชการ ก็ทำหน้าที่เป็นผู้แต่งบทเพลง และในปี 2485 ซึ่งได้มี
โอกาสใกล้ชิดรับใช้ พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วทยานกร) เมื่อครั้งที่ท่านไปทำงานที่โรงถ่ายภาพยนตร์
ของทหารอากาศทุ่งมหาเมฆ เป็นระยะที่ท่านเมตตาสอนวิชาจดโน้ตเพลงจากเสียงเปียโนให้ โดย
เขาเล่าว่า

“เราก็อยกมือไหว้ ขอเป็นนักแต่งเพลง ท่านบอกว่าเอ็งคิดยังงั๊วะ ผมบอกว่าแบบนี้ผมทำ
ได้ ท่านก็ชอบใจ แล้วท่านก็แนะนำให้เลย ท่านเลยสอนวิธีขอร์ดแฮนด์ทางลัดให้.....ที่นี่พอได้
ขึ้นเสียงดนตรีพิบ เสียงเปียโนอย่างนี้ แต่งแต่งแต่ง เราก็อเขียนโน้ตได้เลย เราก็อได้มาแบบนี้ ท่าน
บอกเนี่ยต้องเรียนกัน 5 ปี มันถึงจะได้ แต่ว่าข้ารักเอ็งเพราะว่าเอ็งกล้า” แสดงให้เห็นถึงการมี
ความจำดี มีสมาธิ โสดประสาทดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเรียนดนตรี

และในปีนั้นนายสง่าก็สอบผ่าน วิชาดนตรีปีที่ 2 ไปได้ จากความตั้งใจจริง ความเอาใจ
ใส่ฝึกฝนอย่างหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลา 3-4 ปี แสดงถึงความมานะอดทนขยันหมั่นเพียรจึงมี
ความรู้ทางดนตรีดีมากขึ้นเป็นลำดับแทบจะเรียกว่าออกหางานทำได้แล้วอย่างสบาย ครั้นในปี
2486 กองภาพยนตร์ทหารอากาศได้ตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์สากลขึ้น อำนวยการสอนโดยมาดาม
สวัสดิ์ ฆนบาล ต้องการผู้บรรเลงเปียโนประกอบการเดินรำ นายสง่า อารัมภีร จึงได้ทำหน้าที่
นั้น รวมทั้งนักเขียนชื่อเรืออากาศโท ทองอิน บุญยเสนา ที่ใช้นามปากกา “เวทวงศ์” ได้สอนให้
หัดเขียนข่าวและหนังสือ รวมทั้งแนะนำให้รู้จักนักเขียนมีชื่อในยุคนั้น ได้แก่ “ยาขอบ” “แม่
อนงค์” “นายรำคาญ” “อาษา” “อุษณา เพลิงธรรม” “เหม เวชกร” รวมทั้งพระองค์เจ้าภาณุ
พันธุ์ยุคล ผู้เป็นเจ้าของบริษัทภาพยนตร์ ทำให้รู้จักผู้คนกว้างขวางขึ้น อาศัยที่เป็นคนอ่อนน้อม
ถ่อมตนและสามารถร่วมวงสนทนาวงสุราก็ได้ ความสนิทสนมจึงเพิ่มพูนมากขึ้นในที่สุด

หนทางเข้าสู่วงการละครเวทีก็เปิดให้แก่ชายสง่า อารัมภีร อย่างราบรื่น และกว้างขวาง อีกทั้งเป็นผู้มีความสามารถเพราะตลอดเวลาที่ผ่านมาสง่า อารัมภีร ได้มีการสั่งสมประสบการณ์ คนตรีและมีการพัฒนาทักษะมาโดยตลอดเริ่มตั้งแต่ฝึกทักษะการฟังในช่วงแรกแบบธรรมชาติ จนมีโอกาสได้เรียนศึกษาคนตรีอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะเพิ่มขึ้นจากการฟัง เป็นกรร้อง การเล่นคนตรี และมีโอกาสร่วมงานกับผู้มีความสามารถในวงการเพลงหลายท่านในการแต่งเพลง ทำให้เสริมทักษะในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ประกอบกับคุณสมบัติส่วนตัว ที่เหมาะสมกับการเรียนคนตรี อาทิ มีความรักความชอบในคนตรี , มีความมานะอดทน, สติปัญญาเฉลียวฉลาด ฯลฯ ทำให้สง่า อารัมภีรสามารถเรียนรู้เรื่องคนตรีได้อย่างลึกซึ้งและรวดเร็ว ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาความสามารถเพื่อเป็นนักประพันธ์เพลงในเวลาต่อมา

8. เริ่มอาชีพนักแต่งเพลง

ในชีวิตของ สง่า อารัมภีร นั้น กล่าวได้ว่าเป็นผู้มีใจรักและผูกพันกับเสียงคนตรีเป็นพิเศษ โดยเริ่มฟังคนตรีตั้งแต่อายุประมาณ 6 ขวบ ที่ย้ายมาอยู่กับพี่สาวคนโตแถวบางขุนพรหม ฟังอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานจนถึงอายุราว 14 - 15 ปีนับได้ถึง 8 - 9 ปี หลังจากนั้นเมื่อได้ไปอยู่กับบิดาบุญธรรมก็ยังได้ฝึกทักษะการฟังอย่างต่อเนื่องอีกทั้งได้ทักษะในการร้อง , เล่น และแต่งเพลง เพิ่มเติมขึ้นอีกด้วย ทำให้มีความรู้ด้านคนตรีพัฒนาก้าวหน้า จนมีความสามารถพอที่จะทำงานได้

สง่า อารัมภีรได้เริ่มดำเนินงานทางด้านคนตรีในระหว่างที่รับราชการเป็นทหารอากาศ ในสังกัดกองดุริยางค์ทหารอากาศ โดยทำหน้าที่นักร้อง นักคนตรี ช่วยแต่งเพลง จนได้รับการเลื่อนยศเป็นจ่าอากาศตรี สง่า อารัมภีร ได้พูดถึงชีวิตช่วงนี้ว่า

“ผมเป็นนักแต่งเพลงละคร แต่งเพลงให้ครูก่อนหลายปีที่กรมดุริยางค์อากาศ เขาต้องส่งวิทยุที่ศาลาแดง มีครูโพธิ์ เขียน เมโลดีมาแล้วมีเสียงประสานมาเลข คนเขียนประจำ คือ เวทวงศ์ (ร.ต.ทองอิน บุญขเสนา) แกก็บอกให้ผมเอาไปเขียนที่ ผมก็เขียนให้แก สมัยที่เรายู่กองดุริยางค์

ทหารอากาศ เราแต่งเพลงไม่ออกชื่อกัน ใช้ชื่อว่า “กองดุริยางค์” ตอนที่เริ่มแต่งเพลง เพลงไทยสากลมีแล้ว เอาทำนองมาเราเขียนเนื้อให้...” (สง่า อารัมภีร์ , สัมภาษณ์ , 8 ตุลาคม 2540)

สำหรับแรงบันดาลใจที่ทำให้สง่า อารัมภีร์ มาเป็นนักแต่งเพลงนั้น มนต์ ปิติสานต์ เพื่อนนักเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ ได้บอกว่า

“ที่กองดุริยางค์สอนให้เป็นคนดนตรี แต่พอมาถึงการประสานเสียงการวางโน้ต ทำให้พวกเราบางคนอยากเป็นนักแต่งเพลงบ้าง เพราะเขาสอนให้สร้างทำนองเองพอเรียนมาถึงตรงนี้ก็เหมือนสอนให้แต่งเพลงไปโดยปริยาย” (มนต์ ปิติสานต์ , สัมภาษณ์ , 3 มีนาคม 2541) เมื่อมาถึงตอนนี้ทำให้สง่า อารัมภีร์ เกิดแรงบันดาลใจที่จะเป็นนักแต่งเพลง ซึ่งเขาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ท่านพระเจนดุริยางค์อยากให้ เป็น Conductor ไปหัดอยู่ 6 เดือน ก็เข้าวงได้ แต่มันเบื่อเพราะว่าต้องเล่นซ้ำซากอยู่อย่างนั้น เพลงแต่ละเพลงกว่าจะเข้าซ้อมหัดอยู่ตั้งเดือนซ้อมแป๊บเดียวก็เสร็จ ก็มาคิดว่าหัดอยู่ทำไมแต่งเพลงดีกว่า แต่งเสร็จแล้วต้องการอย่างไร อยากให้เพลงมีทำนองอย่างไรลีลาไหน คน Arrange ก็ทำได้ นักดนตรีก็เล่นได้” (สง่า อารัมภีร์ , สัมภาษณ์ , 11 กุมภาพันธ์ 2541)

จึงทำให้เปลี่ยนจากการเป็นนักดนตรีมาเป็นนักแต่งเพลง แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อันเป็นคุณลักษณะเด่นของนักประพันธ์เพลง

เมื่อว่างจากราชการก็ออกเล่นดนตรีหารายได้พิเศษ ซึ่งทำให้มีโอกาสนพบปะรู้จักคุ้นเคยกับนักแต่งเพลงและนักดนตรีที่มีชื่อเสียงของวงการเพลงในขณะนั้นได้แก่ “แก้วฟ้า”(แก้ว อัจฉริยะกุล) , นารถ ถาวรบุตร , เอื้อ สุนทรสนาน และยังช่วยงานครูนารถ ถาวรบุตรในการทำดนตรีสำหรับมหาอุปรากร เรื่อง คารณ ซึ่งพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ทรงนิพนธ์ขึ้น แต่ไม่ได้เปิดการแสดง

เป็นการสังสมประสมการณ์ในด้านดนตรี จนกระทั่งมาถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ภาพยนตร์ขาดตลาด การละครเวที จึงเข้ามาแทนที่ ประกอบกับบิดาบุญธรรม คือ นาวาอากาศเอก ขุนสวัสดิ์ทิฆัมพร และคุณแม่พิศวง ได้ก่อตั้งคณะละครศิวารมย์ขึ้นในปี พ.ศ. 2487 แสดงประจำที่ศาลาเฉลิมกรุงด้วยเรื่อง นันทาทวี เป็นเรื่องแรก ติดตามมาด้วยเรื่อง พันท้ายนรสิงห์ ทำให้ สง่า อารัมภีร ต้องทำหน้าที่นักดนตรี นักแต่งเพลง ให้แก่คณะละครของบิดาและมารดาบุญธรรมซึ่งให้ความรู้ในวิชาดนตรีทางอ้อมมาตลอด นับเป็นก้าวแรกในการที่เข้ามารับผิดชอบงานด้านดนตรีด้วยตนเองอย่างจริงจังและเต็มตัว จากการทำงานในครั้งนี้ ส่งผลให้ “เพลงน้ำตาแสงใต้” เพลงประกอบดนตรีในเรื่อง พันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเป็นผลงานของ สง่า อารัมภีร โด่งดังเป็นที่รู้จักของประชาชนไปทั่ว

จากการที่นายสง่า ได้เข้าไปมีบทบาทในคณะละคร ศิวารมย์ จนได้รับความสำเร็จดังกล่าว ทำให้งานดนตรี ที่ศิวารมย์ กลายเป็นงานประจำตัว ประกอบกับงานของคณะละครเป็นงานต่อเนื่อง บางครั้งต้องแบ่งการแสดง 2 ที่หรือ 3 ที่พร้อมกัน เพราะเมื่อมีชื่อเสียงประสบความสำเร็จในเพลง “น้ำตาแสงใต้” แล้ว คณะละครอื่น ๆ ก็ขอร้องให้ช่วยแต่งเพลงให้ อันได้แก่ คณะเทพศิลป์ คณะชุมนุมศิลป์ และอีกหลายคณะ ซึ่งเปิดการแสดงที่โรงละครหลายแห่งในยุคนั้น อาทิ ศาลาเฉลิมกรุง ศาลาเฉลิมบุรี พัฒนาการ ศาลาเฉลิมนคร โรงละครเทียนแก้วเทียน โรงละครไชยบุรีให้ตั้งบุรีให้ (ซึ่งมักแสดงละครแนวจีนและเพลงสำเนียงจีน) เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง งานการแสดงที่โรงละครเฉลิมไทย ก็เด่นดังขึ้นเป็นโรงละครเอกในยุคนั้น งานแต่งเพลงจึงเพิ่มขึ้นอีกเป็นทวีคูณ ทั้งเพลงที่ใช้ร้องในฉากจนถึงเพลงสลับฉากหน้าม่าน (เวลาเปลี่ยนฉาก) ก็ต้องแต่งขึ้นใช้ในการนี้ นับจำนวนเพลงที่ผลิตขึ้นในยุคนั้นไม่ต่ำกว่า 250 เพลง ประกอบกับจิตใจที่รักในการแต่งเพลงประกอบละครเป็นทุนเดิม ดังนั้น เมื่อกองทัพอากาศแต่งตั้งยศให้เป็น จ่าอากาศโท และกำลังย้ายที่ทำงาน คือ กองศูริยางค์ทหารอากาศจากทุ่งมหาเมฆกลับไปดอนเมือง สง่า อารัมภีร จึงตัดสินใจลาออกจากราชการมาทำงานให้แก่วงการละครอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2488 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้รักดนตรีด้วยใจจริง โดยการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตเป็นนักแต่งเพลง

ชีวิตของครูแจ๋ว หรือ สง่า อารัมภีร จึงหันเข้าสู่วงการละครเวทีและผลิตผลงานเพลงละคร เป็นงานหลัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา

3.1 เพลงแรกในชีวิต

หลายคนที่ยังจำ สง่า อารัมภีร หรือชื่นชอบผลงานเพลงของเขาคงคิดว่าเพลง “น้ำตาแสงได้” ที่แต่งในปี พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นเพลงที่ส่งผลให้ชื่อของ สง่า อารัมภีร โด่งดังเป็นที่รู้จักของคนทั่วประเทศนั้นเป็นเพลงแรกในชีวิตการแต่งเพลง แต่แท้ที่จริงแล้วเพลง “น้ำตาแสงได้” นั้นเป็นเพลงแรกที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพนักแต่งเพลงของสง่า อารัมภีร หากแต่มิใช่เพลงแรกในการแต่ง เพลงแรกที่แต่งคือเพลง “บัวงาม” เป็นผลงานชิ้นแรกของเขา ซึ่งแต่งในช่วงน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2485 แต่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เขาได้พูดถึงช่วงแรกของการแต่งเพลงว่า

“.....เริ่มแต่งเพลงมาตั้งแต่ปี 2485 แต่งแต่เนื้อเพลงอย่างเดียว แต่ผลงานตอนนั้นประกาศชื่อคนแต่งไม่ได้ เนื่องจากรัฐบาลทหารอยู่ เพลงทุกเพลงที่ออกมาจะต้องเป็นในนามของกองดุริยางค์ทหารอากาศ” (ครูแจ๋วของวงการเพลง , 2532 : 104 - 114)

“เราก็คือเป็นคนเขียนเนื้อเพลงใช่ไหมละ เพลงรุ่นแรกที่แต่งก็มีเพลง “บัวงามสคราญ” เพลง “บุปผาไทย” เพราะว่าทุ่งมหาเมฆมันมีสระบัวก็ได้ธรรมชาติข้าง ๆ” (สง่า อารัมภีร นุชผู้รักซึ่ง , 2531 : 74 - 83)

และยังได้พูดถึงเพลงบัวงามอีกว่า

“ในช่วงแรกของการแต่งเพลงนั้น เป็นช่วงน้ำท่วมใหญ่ทั่วประเทศ พ.ศ. 2485 จะมีบัวขึ้นเหนือน้ำเต็มไปหมด เพลงบัวงามจึงได้รับความนิยมอยู่ช่วงขณะ แต่เมื่อน้ำลดลงบัวก็หายไป เพลงบัวงามจึงค่อย ๆ ลดความนิยมลงไปพร้อม ๆ กับบัวที่หายไปกับสายน้ำ” (มานพ แห้วชิน , 2540 : 116)

ซึ่งหลังจากแต่งเพลงชุดแรกในปี 2485 คือเพลง “บัวงาม” และ “บุปผาไทย” แล้วไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สง่า อารัมภีร ก็ไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่าอีกเพียง 2 ปี ชีวิตของเขาจะประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็วในเส้นทางที่ตัวเขาได้เลือกเดิน

3.2 ผลงานสร้างชื่อ

ในจำนวนบทเพลงกว่า 2,000 เพลงที่เป็นผลงานของ สง่า อารัมภีร นั้นหลายบทเพลงเป็นบทเพลงที่ประทับอยู่ในความทรงจำของแฟนเพลงที่ชื่นชอบผลงานไม่ว่าจะเป็นเพลงประกอบละครเวที เพลงประกอบภาพยนตร์ จนมาถึงเพลงประกอบละครโทรทัศน์ ซึ่งจุดเด่นของบทเพลงจะอยู่ที่ท่วงทำนองอันไพเราะอ่อนหวานเย็นพิริว ให้ความรู้สึกเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังอีกทั้งเป็นเพลงที่สามารถร้องตามได้ง่าย มีภาษาที่สละสลวยคุ้นหู จึงทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ฟัง และเพลงแรกที่สร้างชื่อให้ สง่า อารัมภีร ขึ้นแท่นในฐานะนักแต่งเพลงแถวหน้าของวงการเพลงเมืองไทย ซึ่งคนไทยรู้จักเพลงนี้เป็นอย่างดี ถึงแม้จะไม่ใช่เป็นบทเพลงในชีวิตเพลงแรกก็ตาม เพลงนั้นก็ชื่อ เพลง “น้ำตาแสงใต้” เพลงประกอบละครเวทีเรื่อง พันท้ายนรสิงห์ ซึ่งเขาได้พูดถึงบทเพลงอมตะเพลงนี้ว่า “เพลงน้ำตาแสงใต้เป็นเพลงแรกที่ผมแต่งทั้งเนื้อร้องและทำนองตอนนั้นประมาณปี 2487 พอผมคิดทำนองให้ฟัง เราก็ประพันธ์คำร้องกันเดี๋ยวนั้นเลย มารุดเขาขึ้น “นวลเจ้าพี่เอ๋ย” เนรมิตก็ “กำน่องเอ๋ยถ้าคร่ำครวญ” แล้วก็ช่วยกันต่อ สุรสิทธิ์ก็ร้องเกลา แล้วก็ร่วมกันสร้างในราว 10 นาทีเท่านั้นเอง สมัยนั้นฉากสุดท้ายเมื่อทำนองน้ำตาแสงใต้พริ้วขึ้น คนร้องให้กันทั้งโรง” (สง่า อารัมภีร บุษย์ผู้ลึกซึ้ง , 2531 : 74 - 83 ; ครูแจ๋วของวงการเพลง , 2532 : 104 - 114)

“เพลงนี้เกิดมาจากความผสมผสานระหว่างทำนองเพลงไทยเดิมเขมรไทย โยคกับเพลงลาวกรวญ แต่งเนื้อในความฝันแล้วมาใส่โน้ตที่ถึง จิตเราจะมีจิตได้สำนึกกับจิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว จิตได้สำนึกก็จะทำงานเป็นการเอาภาพ 2 ภาพมารวมกันเป็นภาพเดียว ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการแต่งเพลงอีกอย่างหนึ่ง” (มานพ แห้วชิน , 2540 : 116) แสดงให้เห็นถึงแรงบันดาลใจและจินตนาการที่มีอยู่ในตัวของนักประพันธ์เพลงแต่ละคน อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลงานแตกต่าง

กันไปนอกเหนือจากการมีความรู้ทางด้านดนตรี ซึ่งหลายคนที่ได้ฟังเพลงนี้แล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ถึงความไพเราะรวมถึงความประทับใจในบทเพลงนี้

“ตลอดเวลาที่ฟังตั้งแต่ต้นจนจบ ผมมีความรู้สึกว่าเป็นเพลงที่ไพเราะมาก เนื้อหาบางประโยคแลเห็นภาพทันที เช่นคำว่า น้ำตาแสงได้ ผมแลเห็นเงาในเมื่อน้ำตา..... เมื่อทราบเรื่องเมื่อรู้ที่มาความหมายของเพลงยิ่งซึ่งใจ” (สุรพล โทณะวณิก , 2538 : 31)

และนริศ อารีย์ได้พูดถึงบทเพลงน้ำตาแสงได้ไว้ด้วยว่า

“ใคร ๆ จะคิดบ้างไหมว่า ภาษาไทย 2 พยางค์ที่แตกต่างกันนี้ เมื่อจับมารวมกันแล้ว มันจะมีความหมายลึกซึ้งกินใจอย่างที่ไม่มีการคาดคิดมาก่อนเลย และเมื่อได้อ่านบทเพลงที่บรรยายอย่างละเอียดละมัยทั้งในเนื้อหาและสาระ ใคร ๆ ก็ต้องขอมยกให้ว่าเป็นบทกวีที่ซาบซึ่งเกาะกินใจ และเมื่อใส่ทำนองสอดคล้องกับเนื้อหานักร้องทุกคนต้องยอมรับว่าเป็นบทเพลงที่น่าจะใส่อารมณ์ได้อย่างลึกซึ้ง ใคร ๆ ก็ร้องได้อย่างไพเราะเพราะพริ้ง จะมากน้อยแค่ไหนก็แล้วแต่ความสามารถของแต่ละผู้ร้องเท่านั้นเอง ผมขอมยกให้และทิ้งในความเป็นอัจฉริยะของเจ้าของบทประพันธ์เพลงนี้อย่างหมดใจ เขาผู้นั้นคือ สง่า อารัมภีร์ หรือ พี่แจ้ว ของเรา” (นริศ อารีย์ , 2538 : 39)

“น้ำตาแสงได้” ไม่เพียงแต่เป็นบทเพลงที่คงความเป็นอมตะ มีความไพเราะอ่อนหวานจับใจผู้ฟังตลอดทุกยุคทุกสมัยเท่านั้น แต่ยังเป็นใบเบิกทางในถนนสายดนตรีให้กับ สง่า อารัมภีร์ ได้ขึ้นเป็นนักแต่งเพลงอาชีพแถวหน้าในวงการเพลงเมืองไทย ซึ่งในขณะนั้น นารถ ถาวรบุตร เวส สุนทรจามร ประกิจ วาทยกร โพร้ ชูประดิษฐ์ ฯลฯ เป็นนักประพันธ์เพลงแถวหน้าที่มีชื่อเสียงอยู่ หลายคนที่เคยได้ฟังคงสัมผัสถึงอารมณ์ของเพลงที่มีความหวานระคนเศร้า ซึ่งผสมผสานกันได้กลมกลืนอย่างประหลาด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประพันธ์เพลงของผู้ประพันธ์ ว่าเข้าซึ่งถึงสุนทรียศาสตร์แขนงนี้อย่างแท้จริง แต่เบื้องหลังและที่มาของบทเพลงอันมีความไพเราะอมตะเพลงนี้ ก็มีความน่าสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความไพเราะของบทเพลง ซึ่งหลายคนที่ได้รับรู้ถึงที่มาของเพลงแล้วเชื่อแน่ว่าจะยิ่งประทับใจในบทเพลงนี้มากขึ้น และสำหรับผู้ที่ไม่

เคยได้ฟังคงจะต้องไปค้นหาหาฟังอย่างแน่นอน ซึ่ง สง่า อารัมภีร ได้บันทึกถึงที่มาของเพลงนี้ไว้ใน “น้ำตาแสงใต้ แห่งความหลัง” ดังนี้

“เรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านต่อไปนี้ ผมเองเป็นผู้เขียนขึ้นเมื่อปี 2494 เพื่อลงพิมพ์ในสุจิตบทรละครเรื่อง “กุลปราโมทย์” เป็นละครอันฉบับที่ 68 ของคณะศิวารมณณ์ มันก็หลายปีมาแล้ว แต่ก็ทำให้รำลึกถึงความหลังเมื่อครั้งเก่าก่อนได้คืออยู่ เบียดโนตัวที่จะกล่าวถึงนั้น เวลานั้นก็ดูเหมือนยังอยู่ที่ห้องเล็กศาลาเฉลิมกรุง เมื่อสองสามปีก่อนผมขึ้นไปบนห้องเล็กยังดูกล้าอยู่เลย มันเก่ามากแล้ว และเสียงบางเสียงก็เพี้ยน เพราะไม่มีใครดูแล แต่เมื่อผมไปดูกล้าวิญญาณของมันและของผมยังประสานกันเหมือนเก่าก่อน แต่เดี๋ยวนี้มันจะยังอยู่ หรือถูกขายไปก็ไม่ทราบ ว่าง ๆ ว่าจะไปเยี่ยมมันอีกครั้ง

ผมจำได้แม่นชื่อว่า “วันนั้น” ในราวเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 ศิวารมณณ์กำลังซ้อมละครเรื่อง “พันท้ายนรสิงห์” อยู่ที่ห้องเล็กศาลาเฉลิมกรุง ดูเหมือนจะเข้าไปประมาณวันที่ 10 พฤศจิกายน เราซ้อมกันอย่างหนัก เพราะเป็นสมัยที่เริ่มงานใหม่ ๆ กำลังพิด สุรสิทธิ์, จอก, สมพงษ์ และทุก ๆ คนมาซ้อมตั้งแต่เช้าจนเย็นทุกวัน (ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ เข้าไม่มาเย็นก็ไม่มา ไม่รู้ไปไหนกันแฮะ) เนรมิต - มารุต สมัยโน้นเข้าคู่กันคร่ำเครียดกับบทและวางแคแรกเตอร์ตัวละครเป็นการใหญ่ นาฏศิลป์ก็ซ้อมกันไป เดินกันไป นักร้องก็ร้องกันไปเสียงแซ่ดไปทั่วห้องเล็กเฉลิมกรุง ตั้งแต่ 9.00 น. ถึง 15.30 น. ทุกวัน

ตอนนั้นผมมีหน้าที่แค่เพียงคิดเบียดโนสำหรับให้นาฏศิลป์เขาซ้อม และต่อเพลงให้นักร้องเท่านั้น ผู้แต่งเพลงให้ศิวารมณณ์สมัยนั้นคือ ประกิจ วาทขจร และ โพร้ ชูประดิษฐ์ ผมเป็นนักดนตรีใหม่ ๆ ยังไม่ถึงปีเลย เพลงก็แต่งกับเขายังไม่เป็นและไม่เคยคิดเลขว่าจะแต่งกับเขาได้ยังไง ได้แต่ดูเขาแต่งเท่านั้น วันหนึ่ง ๆ ก็ได้แต่คิดเบียดโนจนเมื่อยมือไปหมด

เหลือเวลาอีก 5 วัน ละครก็จะแสดงแล้ว ปรากฏว่า เพลงเอกของเรื่องคือ “น้ำตาแสงใต้” ทำนองยังไม่เสร็จ ทั้งคุณประกิจ วาทยกร และคุณโพธิ์ ชูประดิษฐ์ แต่งส่งมาคนละเพลงสอง เพลงก็ยังไม่เป็นที่พอใจแก่เจ้าของเรื่องและผู้กำกับทั้งเจ้าของเรื่องและผู้กำกับต้องการจะให้ เป็น เพลงที่มีสำเนียงเป็นไทยแท้ มีรสและวิญญาไปในทาง “หวานเย็นและเศร้า” เพลงของคุณประกิจ วาทยกร ที่ส่งมามีสำเนียงกระเดียดไปทางฝรั่ง ของคุณโพธิ์ ชูประดิษฐ์ ก็ไปกลาง ๆ คือ ครึ่ง ไทย ครึ่งฝรั่ง ล่วงมาอีกหนึ่งวันทำนอง “น้ำตาแสงใต้” ก็ยังไม่เสร็จ เจ้าของเรื่อง ผู้กำกับ ตลอดจน ผู้ที่รวมงานต่าง ๆ ก็อึดอัดไปตาม ๆ กัน

เย็นนั้น เมื่อเลิกการซ้อมแล้ว ผมก็พลอยอึดอัดไปกับเขาด้วย ในเมื่อด้านอื่นเขาเสร็จกัน เรียบร้อยแล้วยังอยู่แต่เพลง “น้ำตาแสงใต้” เพลงเดียวเท่านั้น และใครก็รับรองไม่ได้ด้วยว่า เมื่อคุณ ประกิจและคุณโพธิ์ แต่งมาอีกจะเป็นที่พอใจแก่เจ้าของเรื่องและผู้กำกับหรือไม่ เมื่อถึงเวลาการโรง มาปิดห้องซ้อมผมก็ลงมากี่ ๆ กัง ๆ อยู่หน้าเฉลิมกรุง....ไม่รู้อะไรไปไหนดี มันงงไปหมด ก็ได้ยิน เสียงเรียก

“หง่า หง่า”.....คุณทองอิน บุญเสนา ที่ใคร ๆ เรียกว่าพี่อินบ้าง ลุงสีบ้าง ยืนอ้อมแปล่อยู่ สนทนาปราศรัยกันสักครู่ ก็ข้ามไปที่ร้านไวน์..... ก็สั่งแก้วมาขวดหนึ่งพร้อมด้วยปิกเปิดและตุค เปิดอันเป็นของโปรดกินกันไปคุยกันไปจนเหล้าหมดขวดซักตั้ง ๆ หน้า เมื่อสั่งขวดที่สอง พี่อินเขา ก็เอ่ยถามว่า “กิจการศิวารมย์เป็นไงบ้างราบรื่นเรียบร้อยหรือโฉน” ผมก็ตอบไปตามที่รู้ไว้ที่ไม่รู้ก็ ไม่ตอบ สักครู่ผมก็เอ่ยถึงเพลง “น้ำตาแสงใต้” ที่ยังแต่งกันไม่เสร็จเวลาก็เหลือน้อยเต็มที และได้ เล่าถึงความต้องการของผู้กำกับเจ้าของเรื่องว่า ต้องการให้เป็นเพลงที่มีสำเนียงไทยแท้ มีรสหวาน เย็นและเศร้า พี่อินฟังแล้วก็พูดว่า

“เพลงไทยนั้นมีเยอะ แต่ไอ้รสหวานเย็นและเศร้าที่หง่าว่ามันมีน้อย ที่ไอ้ชอบมาก และรู้สึก หวานเย็นเศร้าก็เห็นมีแต่ เขมร ไทร โยคและลาวครวญเท่านั้น” เมื่อพูดขาดคำก็ร้องออกมาทันที

“ร้อยชู้หรือจะสู้เนื้อเมียคน”

“เมียร้อยคนหรือจะสู้พระแม่ได้”

ร้องไม่ทันจบก็ขึ้นเพลงใหม่

“เสียงนกยูงทอง มันร้องโคงคัง หูเราฟัง หูเราฟัง”.....ทันที ร้องอย่างมีความรู้สึก ทำหน้าตาประกอบเสียงด้วย ร้องสลับกันไปยังจึงตั้งนาน ร้องไม่เซเบา ๆ เล่นเอาคนที่มารับอาหารข้าง ๆ ได้หัวเราะกันคึกคัก หญิงสาวบางคนว่าเสียงหาย ผมก็อดไม่ได้ หัวเราะเสียงหายเหมือนกัน ร้องได้สักครู่เมื่อเห็นใคร ๆ เขาหัวเราะกันมากขึ้นที่อื่นก็หยุดร้อง ก้มหน้าก้มตากินใหม่ แมวคู่หมัดไปสองขวดใหญ่ โชคดี 15 ขวด งานกับแกล้มเต็มโต๊ะเอี่ยมไปด้วยกันทั้งคู่ ออกจากโต๊ะก็ถึงในราว 4-5 ทุ่มได้ รัลลาถิ่นตรงหน้าไว้ที่นั่นเอง ที่อื่นเขาขึ้น 3 ล้อกลับทุ่งมหาเมฆ ผมซึ่งกำลังเต็มกลืนข้ามฟากเดินมาทางหลังเฉลิมกรุง ขณะนั้นทางแผนกฉากยังไม่เลิก เขาทำงานกลางคืนกัน โผล่ไปก็เห็น “น้ำคั้น” กำลังคุมถูกน้องตัวเป็นเกลียวอยู่ ผมเข้าไปนั่งดูเขาทำงานพลาดแหงคนนั้นชั่วคนนี้ สักครู่ก็ง่วงจนทนไม่ไหว ที่จริงคงไม่ง่วงหรอก มันคงเป็นด้วยฤทธิ์เหล้าทำให้มีง่วงจนทนไม่ไหวเลย เอนหลังลงที่เก้าอี้นวมขาวของน้ำคั้นนั่นเองเอนปุ๊บก็หลับปั๊บ จะหลังไปนานสักเท่าไรก็ไม่รู้

ผมรู้สึกแปลกใจมาก ที่ใครขึ้นมาเล่นเปียโนที่ห้องเล็กก่อนผม ปกติ 8.00 น. กว่า ๆ ผมต้องมาไล่เสียงเปียโนคีย์ต่าง ๆ ก่อนเสมอ ผมมาก่อนใคร ๆ ทุกคนเป็นธรรมดาทุกวัน แต่วันนี้ก่อนเข้าไปในห้อง ได้ยินเสียงเปียโนไพเราะเหลือเกินผมจึงเข้าไปดู แปลกเหลือเกิน

ท่านที่รัก....ในห้องซ้อมผมเห็นคนอยู่ 4 เป็นชาย 3 หญิง 1 แต่งกายแปลกมาก ชายแต่งกายเหมือนทหารนักรบไทยโบราณ เขาอดหลวมว้างไว้บนเปียโนคนเล่นเปียโนผิวค่อนข้างขาว หน้าตาคนชาย อีกคนหนึ่งผิวคล้ำ นั่งอยู่ทางขวาของเปียโน คนที่ 3 อายุมากกว่าสองคนแรก ผมหงอกประปรายทำทางเป็นผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่หน้าอ้มเอิบ ส่วนผู้หญิงนั้นสวยเหลือเกิน แต่งกายแบบโบราณอีกเหมือนกัน นุ่งผ้าจีบพก ห่มผ้าแถบสีแดงสด ผิวฉนวน ปล่อยผมยาวปรกบา กำลังยืนเอามือท้าวเปียโนอยู่ด้วยกัน

เมื่อผมเปิดประตูเข้าไป ไม่เห็นเขาสนใจกับผมเลย จนผมเดินเข้าไปใกล้เปียโนก็ไม่เห็นเขาหันมามองหรือแสดงความสนใจแม้แต่น้อย ทำให้ไม่เห็นเสียอย่างจั้นแหละ หรือเขาไม่เห็นผม มันเป็นไปได้ที่จะไม่เห็น ในเมื่อผมก็เดินเข้าไปจนใกล้ จะเข้าไปพูดก็ไม่รู้จักเขา แต่งตัวก็แปลก เลขนั่งมองดูเขาและฟังเพลงที่คิดนั้น คนคิดเปียโนเก่งมากเขาคิดจากความรู้สึกจริง ๆ ดาถอยคล้ายฝันมองไปตรงหน้า บางทีก็แหงนหน้าขึ้นมองหน้าผู้หญิง เธอก็ยิ้มรับ แหม...ขามเธอยิ้ม น่ารักเหลือเกิน สวยแท้ ผมเพลินฟังเพลินมองอยู่สักครู่ ก็สะดุ้งเพราะได้ยินเสียงหัวดำ อย่างมีอำนาจของผู้สูงอายุ พูดยืนยันว่า

“ไหน.....เทพ.....เธอลองเล่นเพลงเขมรไพรโยคซิ” คนที่เล่นเปียโนผกศรีษะรับ พร้อมกับเปลี่ยนเพลงมาเป็นเขมรไพรโยคอย่างที่เคยได้ฟัง เขาเล่นด้วยความรู้สึก เสียงประสานประหลาด แต่ทว่านุ่มนวล ฟังแล้วทำให้คิดและมองเห็นภาพไปด้วยความรู้สึกหวานชื่น เป็นทิวเขาลำเนาไม้ลำเนาไม้และสายน้ำที่ไกรกตกลมมาจากยอดผา กระเซ็นเป็นฟองขาวกระจาย และสายลมที่หวิวปะทะหูพาเอากลิ่นขุ่ยไผ่ปนกับกลิ่นหอมเย็นของดอกไม้ป่า ผมเพลินฟังอยู่นจนเขาจบเพลงเมื่อไหร่ไม่รู้ตัวอยากจะตบมือให้ก็ยกไม่ขึ้น รู้สึกว่ามันไม่มีแรงอ่อนเปลี้ยไปหมดทั้งตัว ความรู้สึกมีเพียงได้ยินได้เห็นและได้สดลมหายใจเข้าออกเท่านั้น ส่วนใจและจิตซาบซ่าชุ่มชื่นในเสียงที่ได้ยินเหลือเกิน ชุ่มชื่นอย่างไม่เคยได้รับเลยในชีวิต เสียงผู้มีอายุพูดยืนยันว่า

“ธิดาจำ เธอไม่ลองฝีมือคูรี” สาวสวยคนนั้นหันมายิ้มพร้อมกับไปนั่งที่เปียโน แทนชาวผิวขาวที่ชื่อ “เทพ” นั้น

เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงหวานเศร้า สำเนียงลาว “ลาวครวญ” อันหวานเศร้า ฝีมือของเธออยู่ในขั้นเลิศ นี้นิว ๆ กลม ๆ ย่อม ๆ ได้ไปบนคีย์เปียโนอย่างน่ารัก บรรยากาศรอบ ๆ ภายผมกอดำ รู้สึกว่ามีแต่เศร้าสลด ความคิดถึงผมนั่งน้ำตาถลน คิดไปถึงความหลัง ถึงพ่อแม่ พี่น้อง ผู้มีพระคุณ ถึงผู้เป็นสุดที่รัก เพลินอยู่นจนเพลงจบเมื่อไหร่ไม่รู้รู้สึกตัว

เสียงห้าว ๆ ต่ำดังขึ้นอีกว่า อมร...ถ้าเราเอา “วิญญาณ” ของเพลงสองเพลงนี้มารวมกันเข้า
คงจะไพเราะอย่างหาที่ติไม่ได้เชียวนะ ผมเห็นคนฉิวคล้าที่นั่งอยู่ข้างขวาของเบาะโน้กัมศรีชะรับ
พร้อมกับพูดว่า

“กระผมเห็นด้วย คงจะไพเราะอย่างยิ่ง” หญิงสาวลุกขึ้นจากเบาะโน้ พลาหงหันหน้าไปพูด
กับคนฉิวคล้าว่า

“ขอเชิญคุณครูค่ะ” ขอเชิญคุณครูสวมวิญญาณของเพลงทั้งสอง ให้ศิษย์ได้ฟังเป็นขวัญ
โตศ และขวัญชีวิตของศิษย์ทั้งสอง แล้วเธอก็หันมาพูดกับเทพว่า

“เธอยินดีฟังไหมจ๊ะ”

เทพยิ้มรับ เมื่อชายฉิวคล้านั่งลงที่เบาะโน้แล้วก็เริ่มบรรเลง

ท่วงที่รัก เสียงที่ลอยมาจากเบาะโน้ นั้นสำเนียงไทยแท้มีรส “หวานเย็นเศร้า” ศิษย์ทั้งสอง
ของเขาจับมือกันอย่างเป็นสุข หน้าของท่านผู้มีอายุยืนข้างหลังยิ้มละไมคุณครู “อมร” ได้สวม
วิญญาณของเขมร ไท โขก และลาวครวญให้เป็นเกลียวเขม็งเข้าหากันอย่างสนิทแนบ สำเนียงและ
วิญญาณถอคออกจากเพลงสองเพลงนี้อย่างครบครัน โดยที่เพลงเดิมไม่ได้เสียหยาอะไรแม้แต่น้อย
หูสองวิญญาณเก่าเข้าเคล้ากันจนเกิดวิญญาณใหม่ที่สวยงามขึ้นอีกวิญญาณหนึ่ง.....

ผมเพลินฟังอยู่นั่งต้องสะดุ้ง เมื่อมีมือหนัก ๆ มาเขย่าจนรู้สึกตัวตื่นภวังค์ เอ๊ะ... นี่ผมไม่ได้
อยู่บนห้องเล็กเฉลิมกรุงหรือนี่ ผมมานอนที่เก้าอี้นุ่มใต้ฉุนเฉลิมกรุงของคุณประสิทธิ์ (น้ำตัน) มือ
ที่มาเขย่านี้คือ มือของคนเก็บกวาดทำความสะอาด ตายจริงที่ผมนอนอยู่บนเข้เทียวหรือนี่ ลุกขึ้น
มองอะไรหมุนไปหมดรู้สึกหัวโตเท่ากระบุงคอยแห้งผากอยากน้ำเป็นกำลัง เมื่อกินน้ำเรียบร้อยแล้ว
ผมก็ขึ้นสามล้อกลับบ้านอาบน้ำอาบทำ แต่งตัวแล้วก็กลับออกไปอีกไม่ไหว หัวหมุนเหลือกำลัง
รู้สึกตัวตื่นเอง เมื่อใกล้เที่ยง หายง ค่อยเป็นคนกับเขาหน่อย รีบขึ้นรถมาซ่อมกว่าจะมาถึงก็ตั้งบ่า
โหมง

เมื่อขึ้นไปบนห้องเล็กเฉลิมกรุง ก็ถูกเทศน์ตั้งกระบวน เพราะใคร ๆ เขาก็รออยู่ นานูศิลป์ก็
ยังไม่ได้ซ้อม เพลงก็ไม่ได้ซ้อม ผมไม่ได้เถียงอะไร ยิ้มรับกัณฑ์เทศน์อย่างหน้าขึ้นตาบาน

บ่าย 3 โมงวันนั้น..... เมื่อนานูศิลป์และละครกลับกันแล้ว บนห้องเล็กผม, เนรมิต, มารุต,
สุรสิทธิ์ เนรมิตและมารุตพากันบ่นถึงเพลง “น้ำตาแสงใต้” ว่าทำนองที่คุณประกิจ ส่งมายังใช้ไม่
ได้ไม่ตรงกับความรู้สึก สุรสิทธิ์บ่นว่าเหลืออีก 3 วันละครก็จะแสดงแล้ว เดียวก็ร้องไม่ทัน
หรอก ผมนั่งฟังเขาสักครูก็หันมาคิดเปียโน

ท่านที่รัก-ความรู้สึกที่บอกไม่ถูกได้พามือพานิ้วของผมบรรเลงไปตามอารมณ์ ผมก็ไม่รู้ว่า
เป็นเพลงอะไร เพราะเคลิ้ม ๆ ยังไงพิกล ก็ได้ฮิน เนรมิต ถามว่า

“हां...นั่งเล่นเพลงอะไร” ผมสะดุ้งพร้อมกับนึกขึ้นได้และจำทำนองได้ทันทีว่า เป็นเพลง
ที่ครูอมรคิดเป็นเพลงซึ่งผมได้ฟังอย่างประหลาด ผมจำได้หมดในบัดนั้นผมได้หันมาถามเนรมิตว่า

“เพราะหรืออะ” เนรมิต พักหน้าพลาถบอกให้เล่นใหม่ ผมก็บรรเลงอีกหนึ่งเที่ยว ทั้ง
เนรมิตและมารุต ก็พูดขึ้นว่า นี่แหละ น้ำตาแสงใต้” ผมตั้งใจรีบจดโน้ตและประพันธ์คำร้องกันเดี๋ยวนั้น
จากพลัดขององค์ชายใหญ่เจ้าของเรื่อง

มารุตขึ้น

“นวลเจ้าพี่เอ๋ย”

เนรมิต ต่อ

“ค่าน้องเอ๋ยถ้าคร่ำครวญ”

แล้วก็ช่วยกันต่อ

“ด้อยคำดังเหมือนจะชวน ใจที่หวลครวญคร่ำอาลัย”

พองบประโยคแรก สุรสิทธิ์ ก็ร้องเกลาทันทีร่วมกันสร้างจบคำร้องในราว 10 นาทีเท่านั้นเอง สุดท้ายเพลงก็ทันละครแสดง สมัยนั้นฉากสุดท้ายเมื่อทำองน้ำตาแสงได้พริ้วขึ้น คนร้องให้กันทั้งโรง แม้พันท้ายนรสิงห์จะสร้างเป็นภาพยนตร์ก็ยั้งใช้ “น้ำตาแสงได้” เป็นเพลงเอกอยู่

จะจริงหรือท่านที่รัก.... ที่ผู้ใหญ่พูดกันว่า คนเราเมื่อถึงเวลาเคราะห์ดีหรือร้ายที่สุดมักจะมีผีมีวิญญาณมาเกี่ยวข้องเหมือนจะบอกให้รู้ล่วงหน้า บ้างก็มาเข้าฝัน บ้างก็มาทำให้สังหรณ์ บ้างก็ปรากฏให้เห็น บ้างก็กระซิบบอกให้รู้

และจะจริงหรือ... ว่าในขณะที่ผมเมาหลับหมดสติไปนั้น เป็นเวลาที่จิตสำนักพักผ่อนแต่จิตส่วนลึกที่เรียกว่าจิตใต้สำนึกเกิดทำงานขึ้นมา...

และจะจริงหรืออีกครั้ง ที่พี่อิน “เวทังก” ที่เล็ก ๆ เรียกลุงผีและเพื่อน ๆ ของพี่อินเช่น ยศ วัชรเสถียร นายรำคาญ คุณมาลัย หม่อมด้อย ฯลฯ เรียกผีบ้าง ที่กินเหล้ากับผมในตอนเย็นวาน ได้จุดประกายพลังงานให้ผมโดยไม่รู้ตัว ท่านที่รัก ผมยังสงสัยจนกระทั่งบัดนี้” (สง่า อารัมภีร์ , 2531 : 13 - 19)

และจน - ถึงปัจจุบันนี้ “น้ำตาแสงได้” บทเพลงอมตะ ซึ่งได้ผ่านกาลเวลามานานถึง 54 ปี ก็ยังคงไว้ซึ่งความไพเราะอ่อนหวานระคนเศร้าอย่างประหลาดไม่เสื่อมคลาย โดยได้ถูกนำไปขับร้องใหม่โดยนักร้องดังในแต่ละยุคสมัยจนแทบนับครั้งไม่ถ้วน จากบันทึกเบื้องหลังบทเพลงน้ำตาแสงได้ แสดงให้เห็นถึงความมีสมาธิจิตใจจดจ่อของสง่า อารัมภีร์ จนทำให้เก็บเอาไปฝันประกอบกับมีความจำดี สามารถจำทำนองมาเขียนเป็นโน้ตได้ บวกกับจินตนาการและแรงบันดาลใจที่มีในตัว ซึ่งทั้งหมดเป็นคุณสมบัติของนักประพันธ์เพลงที่ดีอันมีอยู่ในตัวของสง่า อารัมภีร์ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร์

4. ประวัติการสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร

สง่า อารัมภีร เริ่มต้นแต่งเพลงครั้งแรก เมื่อ ปี พ.ศ. 2485 ครั้งยังรับราชการทหาร โดยแต่งเพลงให้กองดุริยางค์ทหารอากาศ เป็นการเขียนเนื้อร้องอย่างเดียว จนปี 2487 ได้แต่งเพลงนำตาแสงได้ ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนและเป็นที่ต้องการของคณะละครอื่นก็มาขอให้ช่วยแต่งเพลงให้อีกทั้งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง เป็นช่วงที่ละครเวทีได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก จึงได้ตัดสินใจลาออกจากราชการ เพื่อมาทำงาน ให้แก่วงการละครอย่างเต็มตัวในปี 2488 เราสามารถแบ่งผลงานของสง่า อารัมภีร ออกเป็นยุคตามสื่อต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ยุคเพลงประกอบละครเวที

ยุคนี้จะเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นปีที่สง่า อารัมภีร ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับในฐานะนักแต่งเพลง จากการแต่งเพลงประกอบละครเวที เรื่อง พันท้ายนรสิงห์ จนกระทั่งถึง ปี 2497 อันเป็นช่วงที่ละครเวทีเสื่อมความนิยมลง ในยุคละครเวทีนี้ถือเป็นยุคทองของสง่า อารัมภีร เลยทีเดียว เพราะเป็นยุคที่มีผลงานของเขาแต่งออกมามาก หลังจากประสบความสำเร็จจากเพลงนำตาแสงได้แล้ว ทำให้เขามีงานแต่งเพลงเพิ่มขึ้น ผลงานจึงเป็นที่รู้จักกว้างขวางออกไป เพราะสมัยนี้แผ่นเสียงมีแล้วนับจำนวนเพลงที่ผลิตขึ้นในยุคนี้ไม่ต่ำกว่า 250 เพลง (ประวัติชีวิต และผลงานของนายสง่า อารัมภีร ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (เพลงไทยสากล) , 2538 : 4)

ระหว่างปี พ.ศ. 2491-2496 เพลงละครเวทีเป็นที่นิยมมีคณะละครศิวารมย์ เทพศิลป์ ชุมนุมศิลป์และอื่นๆ แสดงที่ ศาลาเฉลิมนคร ศาลาเฉลิมไทย ศาลาเฉลิมกรุง และนาครเกษม เป็นต้น ที่นักแต่งเพลงเกิดขึ้นมาก ได้แก่ สง่า อารัมภีร ชาลี อินทรวิจิตร ไสล ไกรเลิศ สมาน กาญจนะผลิน และสุนทรียา ณ เวียงกาญจน์ เป็นต้น และได้มีการบันทึกเสียงที่บริษัทนำไทย กมลสุโกศล ต. เส็กชวน ดิฐเปเปอร์ และขอนแก่น อัครวินการละคร

เพลงยุคละครเวที เจริญรุ่งเรืองเฟื่องฟูเป็นอันมาก จึงทำให้เพลงได้รับความนิยมอย่างยิ่ง เช่น เพลงน้ำตาแสงใต้ แต่งโดยสง่า อารัมภีร ขับร้องโดย สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เป็นเพลงในละครเรื่องพันท้ายนรสิงห์ แสดงที่ศาลาเฉลิมกรุงเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ยังมีเพลงละครเวทีอีกหลายเพลงด้วยกันที่ยังเป็นที่นิยมมาจนถึงปัจจุบันนี้ (สมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์, 2534) และโมรี ชื่นสำราญ ได้เล่าถึงเพลงละครเวทีว่า

“.....ละครเวทีสมัยก่อนเรียกว่า “ชายจริงหญิงแท้” มีละครที่ได้รับความนิยม เรื่องราชนิพอด ของสุวรรณ วรดิลก แสดงที่ศาลาเฉลิมนคร เมื่อปี พ.ศ. 2492 มีเพลง น้ำค้างบนแก้มสาว คำร้องของสง่า อารัมภีร เพลงละครเวทีส่วนใหญ่แล้วจะใช้เปียโนหรือออร์แกนบรรเลงคลอไป โดย สง่า อารัมภีร..หลังจากโรงละครบางโรงได้เลิกเล่นละคร ก็เปลี่ยนไปเล่นที่โรงละครศรีอยุธยาเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งละครเวทีคลายความนิยม.....” (โมรี ชื่นสำราญ อ้างถึงในสมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์, 2534)

นอกจากนี้ยังมีเพลงละครเวทีและเพลงสตับหน้าม่านที่ได้รับความนิยมอีกมากมาย และมีการนำมาบันทึกแผ่นเสียงกันใหม่โดยนักร้องอื่นๆ อีกหลายครั้ง เช่น เพลงเกียรติศักดิ์ทหารเสือ เพลงประจำละครเรื่อง เกียรติศักดิ์ทหารเสือของอิงอร แสดงที่ศาลาเฉลิมไทย ในปีพ.ศ. 2493 นำมาจากโคลงพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 6 และภาพย์ของอิงอร ทำนอง สง่า อารัมภีร

ส่วน ชุ่ม ปัญจพรรค์ นักแต่งเพลงของสุนทรภรณ์ ได้กล่าวว่า

“.....สมัยยังมีละครอยู่ เพลงของลุงแจ้วฮิตเหลือเกิน พอตอนหลังละครเวทีไม่มีก็ค่อยจางลงไป แต่เพลงที่ออกมาหลังๆ ถึงจะไม่มากเหมือนก่อน แต่ก็ แจ้ว สมชื่อ” (ชุ่ม ปัญจพรรค์, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2541)

ดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความนิยมในบทเพลงประกอบละครเวทีของสง่า อารัมภีร ทั้งจากประชาชน และการยอมรับจากกลุ่มนักแต่งเพลงด้วยกันเป็นอย่างมากในยุคนั้น

4.2 ยุคเพลงประกอบภาพยนตร์

เริ่มจากปี พ.ศ. 2496 เป็นต้นมาละครเวทีเริ่มเสื่อมความนิยมจากผู้ชม สาเหตุเกิดจากการนำภาพยนตร์จากต่างประเทศ และภาพยนตร์ที่สร้างเองโดยคนไทยเข้ามาฉายแทนการเปิดแสดงละคร ดังนั้นวงการละครเวทีจึงถึงยุคที่จะต้องยุบตัวเองลงไป ในช่วงนี้สง่า อารัมภีร์ จึงต้องหันมาสู่วงการภาพยนตร์ และแต่งเพลงอย่างเอกเทศ เพื่อป้องกันตลาดแผ่นเสียง แต่งานเพลงประกอบภาพยนตร์มีน้อย ในปี พ.ศ. 2498 จึงหันมาเขียนและร่วมทีมงานหนังสือหลายฉบับเพื่อเพิ่มทุนประสบการณ์ อีกทั้งในปี 2499 ยังได้ทำหน้าที่เลือกเพลงที่จะบันทึกแผ่นเสียงให้กับห้างกมลสุโกศลอีกด้วย ผลงานเพลงในช่วงนี้ จึงมีทยอยออกมาเรื่อยๆ แต่ก็น้อยกว่ายุคละครเวที และการที่มีหน้าที่เลือกเพลงลงแผ่นเสียงนั้น ถ้ามีเพลงไม่ครบจำนวนลงแผ่นก็มีหน้าที่ต้องหา ดังนั้นจึงมีโอกาสดังเพลงเพื่อลงแผ่นเสียงผลงานจึงไม่ขาดหายไปถึงแม้จะมีงานแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์น้อยก็ตาม

4.3 ยุคเพลงประกอบละครโทรทัศน์

ตั้งแต่ ปี 2498 เป็นการเริ่มศกใหม่ของวงการโทรทัศน์ไทย สง่า อารัมภีร์ ก็ได้มีโอกาสทำงานด้านละครทีวี แต่การแต่งเพลงในช่วงนี้ ส่วนมากจะนำงานที่เคยทำเป็นละครเวทีมาทำซ้ำใหม่เป็นรูปแบบของละครทีวี ผลงานในช่วงนี้จึงมีน้อย อีกทั้งต้องพบกับระบบธุรกิจ จึงเป็นเหตุให้แต่งเพลงน้อยลง ซึ่งเขาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

“ยุคเพลงละครเวที เป็นยุคที่แต่งมากที่สุด พอมาถึงภาพยนตร์ก็น้อยลง พอมาถึงละครทีวีไม่ค่อยได้แต่งเพราะแต่งแล้วเขาเอาไปเป็นของเขาเลย (ลิขสิทธิ์) ก็เลยไม่แต่ง” (สง่า อารัมภีร์, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2541) ส่วน นูรพา อารัมภีร์ ได้กล่าวเพิ่มเติมในเรื่องเดียวกันนี้ว่า

“มีช่วงที่ผลงานพ่อน้อย เพราะหันไปเขียนหนังสือ ทั้งนี้ได้รับผลกระทบจากวงจรธุรกิจคือ แต่งแล้วเขาเอาลิขสิทธิ์ไป และมีการจ่ายเช็คค้างด้วย” (นูรพา อารัมภีร์ , สัมภาษณ์ , 3 เมษายน 2541)

จะเห็นว่าในช่วงนี้ สง่า อารัมภีร ได้ถูกผลกระทบจากระบบของธุรกิจ จนทำให้การสร้างสรรคผลงานลดน้อยลง และได้เริ่มเขียนหนังสือ จึงทำให้ผลงานเพลงในช่วง หลังปี 2498 ในยุคของเพลงประกอบภาพยนตร์และละครทีวี ไม่มีมากเหมือนในยุคเพลงประกอบละครเวที อีกทั้งละครทีวีส่วนใหญ่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่านำมาจากละครเวทีในอดีต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพันท้ายนรสิงห์ บ้านทรายทอง ครรชนินาง เป็นต้น ละครทีวีเหล่านี้ได้ใช้เพลงเดิมที่เคยประกอบละครเวที จึงทำให้เพลงละครเวทีและเพลงสลับหน้าม่านกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง ทำให้ชื่อของสง่า อารัมภีร กลับมาเป็นที่รู้จักของผู้ชมในยุคละครทีวีอีกครั้งหนึ่ง

และในปี พ.ศ. 2500 และพ.ศ. 2501-พ.ศ.2506 ได้มีการปฏิวัติรัฐประหารติดต่อกันถึง 2 ครั้ง โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ออกมาวิครอนเสรีภาพในการเขียนคั้งนั้นเนื้อหาของเพลงไทยสากลส่วนใหญ่จึงเกี่ยวกับเรื่องความรัก ความผิดหวัง ธรรมชาติแต่การเปลี่ยนแปลงนี้ก็ไม่ได้สร้างผลกระทบกับการแต่งเพลงของสง่า อารัมภีร เท่าใดนัก เพราะเนื้อหาดังกล่าวเป็นแนวการแต่งเพลงของเขาอยู่แล้ว ในช่วงนี้นักแต่งเพลงหลายท่านส่วนใหญ่มีความประณีตในการใช้ถ้อยคำเพลงเป็นอย่างมาก เพลงแต่ละเพลงจึงความไพเราะทั้งคำร้องและทำนองจนเป็นที่นิยมของนักฟังเพลงโดยทั่ว ๆ ไป ยกตัวอย่างเช่น

เพลงพุงนี้

กิน - วัน - ผัน - เวียน

คอยคอยจนเศร้าอรุรา

ใจ - เรา - ยิง - คง

หวังกลายคังสายลม

เฝ้าเปลี่ยนหมุนไปแต่ความหวังไม่หมุนมา

ไม่เวทนาบ้างหรือไรปล่อยให้ตรม

อดจิดซื้อตรงเฝ้าพะวงหมายขึ้นชม

เศร้าระทมเพราะว่าเธอบิดแซเชือน ๆ ๆ

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เพลงไทยสากลในช่วงนี้หลายบทเพลงยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบันนี้ อย่างไรก็ตามเพลงละครเวทีและเพลงสลับหน้าม่านก็กลับมาได้รับความนิยมอย่างมากมาในเวลานี้ เช่นเดียวกัน ซึ่งผลงานของสง่า อารัมภีร ในขณะนั้นหลายเพลงที่ได้รับความนิยม

นิยม อาทิ สีซัง คาวประดับใจ, ดวงใจ, วานทมภูบ ฯลฯ และปัจจุบันก็ยังคงนำกลับมาร้องใหม่อยู่เสมอถือได้ว่าเป็นผลงานเพลงอมตะ เช่น เพลงดวงใจ นำกลับมาขับร้องใหม่โดยวงเขื่อนไผ่ในปี 2532 , นันทิศา แก้วบัวสาย ในปี 2540 , หรือเพลงน้ำตาแสงใต้ นำมาขับร้องใหม่ โดย บุญช่วย หิรัญสุนทร , ชรินทร์ นันทนาคร , สุเทพ วงศ์กำแหง , ชานินทร์ อินทรเทพ , ชรัมภ์ เทพชัย , ชุมนันท์ ภมรมนตรี เป็นต้น

ดังนั้นเพลงละครและเพลงสลับหน้าม่าน จึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้เพลงไทยสากลแพร่หลายยิ่งขึ้น และต่อมาเพลงไทยสากลก็ได้ขยายตัวออกเป็นเพลงที่เรียกว่า “ลูกทุ่ง” และ “ลูกกรุง” โดยมีการเรียกแบ่งประเภทของเพลงกันเมื่อปี พ.ศ. 2507

อย่างไรก็ตามเพลงไทยสากลยุคละครเวทีและเพลงสลับหน้าม่าน ก็ยังกลับมาได้รับความนิยมนับอีกครั้งในยุคเพลง “ลูกกรุง” คือประมาณปี พ.ศ. 2507 เป็นต้น มาจนถึงปัจจุบัน จึงนับได้ว่า เพลงละครเวทีและเพลงสลับหน้าม่านเป็นต้นกำเนิดของเพลง “ลูกกรุง”

ในปี พ.ศ. 2506-2516 เป็นยุคของจอมพลถนอม กิตติขจรขึ้นครองอำนาจหลังจาก จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม ความกดดันทางการเมืองต่อวรรณกรรมและเพลงได้ผ่อนคลายลงบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ดังนั้นเพลงลูกกรุงในยุคนี้ก็ยังคงยึดรูปแบบเดิม คือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรัก ความผิดหวัง สอนคติธรรม ธรรมชาติ เป็นต้น แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อการสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในช่วงนี้ผลงานที่ออกมามีทั้งใหม่และส่วนหนึ่งของเพลงในยุคเวทีละคร ละครโทรทัศน์ ได้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง ในยุคนี้ผลงานของสง่า อารัมภีร ที่ได้รับความนิยมมีทั้งใหม่และเก่า อาทิ มนต์รักดอกคำใต้, สไบแพรว, คีนหนึ่ง ฯลฯ

ในช่วง ปี พ.ศ. 2514-2516 ได้เกิดความผันผวนทางการเมืองและมีการเรียกร้องและต่อสู้ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย จึงได้เกิดเพลง “เพื่อชีวิต” โดยวงดนตรีคาราวาน และ

หลังจากเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นยุคประชาธิปไตยแบ่งบานมีผลให้ เพลงเพื่อชีวิต ปรากฏเผยแพร่ออกมาพอสมควรและในเวลาเดียวกันนี้ ก็ได้เกิดเพลงปลุกใจขึ้น

คิงที่ พูนพิศ อมาตกุล ได้กล่าวไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 มกราคม 2520 ว่า

“.....ช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2514-2516 เป็นระยะที่มีการผันผวนทางการเมืองอย่างร้ายแรง เป็นระยะที่เกิดความแตกแยกวุ่นวาย กระทบกระเทือน ทั้งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ช่วงนี้เองกองดุริยางค์กองทัพบก ได้กลับมาทำหน้าที่สำคัญใหญ่อีกครั้งด้วยการช่วยบำรุงขวัญ ปลุกใจประชาชนคนไทยให้รักชาติ.....”

แต่ในส่วนของเพลงลูกกรุงไม่ถูกผลกระทบอะไรมากนัก ยังได้รับความนิยมส่วนใหญ่จะเป็นเพลงในแนวรักหวาน ธรรมชาติ ทางด้านนักแต่งเพลงอย่าง สง่า อารัมภีร ก็แต่งเพลงน้อยลงไป เพราะสภาพสังคมการเมืองผันผวนประกอบกับในปี พ.ศ. 2514 สง่า อารัมภีรได้ร่วมอยู่ในชมรมกลุ่มขวัญผู้ปฏิบัติราชการชายแดน ชมรมมิตรมวลชนมิตรสงเคราะห์จึงได้เดินทางไปกลุ่มขวัญทหารชายแดน ในช่วง พ.ศ. 2514-2526 จึงทำให้ผลงานในช่วงนี้มีน้อยลงแต่ผลงานเก่า ๆ ก็ยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง

“ไปกลุ่มขวัญทหารชายแดนตั้งแต่ปี 14 จนกระทั่ง 26 พฤษภาคมรงค์เดช นันทโพธิเดช ดายกึ่งคไป ที่ไปมันก็ดี ดีกว่าอยู่เฉยๆ (สง่า อารัมภีร นุชนผู้ลึกซึ้ง, 2531)

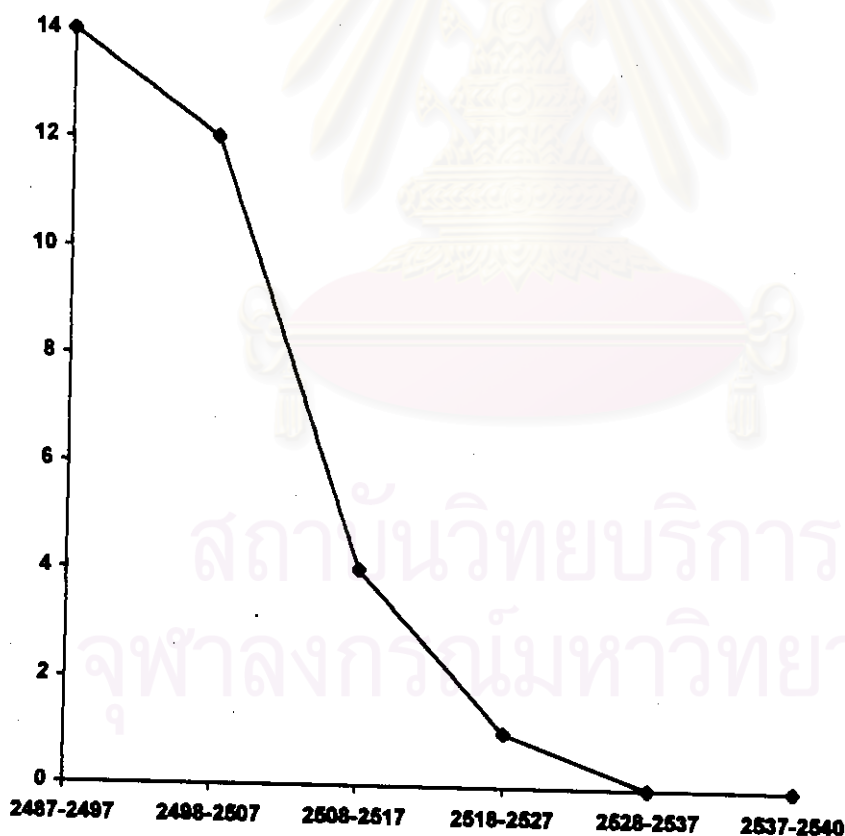
ซึ่งช่วงที่สง่า อารัมภีร แต่งเพลงน้อยลง อาจจะมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้วยเรื่องของสังคมการเมืองในยุคนั้น เรื่องระบบธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบ ประกอบกับในปี 2521 ระบบธุรกิจเทปเพลงได้เกิดขึ้นทำให้การสร้างสรรคผลงานของศิลปินเปลี่ยนแปลงไปซึ่งขัดกับหลักการทำงานของตัวเองที่ทำงานเพื่อศิลปะ ซึ่งเขากล่าวว่า “.....ชาตินี้พรหมลิขิตชีวิตของผมให้เป็นนักดนตรี นักแต่งเพลง หน้าที่โดยตรงของผมคือ เข้าถึงวิญญาณของเสียงและชีวิตของเพลงเท่านั้น” (สง่า อารัมภีร , 2531)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้การสร้างผลงานใหม่ของสง่า อารัมภีร มีน้อยลงเรื่อย ๆ มีแต่ผลงานเพลงในอภิมภิมเพลงประกอบละครเวที ภาพยนตร์ ละครทีวี ที่ยังได้รับความนิยมอย่าง

ต่อเนื่องในทุกยุคสมัยตราบเท่าที่คนยังดูละครหรือภาพยนตร์อยู่ ได้ถูกนำกลับมาทำใหม่ในหลาย ๆ รูปแบบเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยต่าง ๆ และหลังจากปี 2521 จนถึงปัจจุบัน การสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร์ ยังมีอยู่ในรูปของการทำงานเพื่อองค์กรหรือการกุศลเป็นส่วนมาก แต่ไม่ได้ออกเผยแพร่ต่อสาธารณะชนจนทำให้ดูเหมือนว่าผลงานขาดหายไป ส่วนที่มีอยู่ในท้องตลาดคือผลงานในอดีตที่ยังคงนำกลับมาทำใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมีคุณค่าและความเป็นอมตะในบทเพลงของสง่า อารัมภีร์ สามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพแสดงจำนวนผลงานของสง่า อารัมภีร์ในแต่ละช่วงเวลาดังแต่ ปี พ.ศ. 2487 - ปี พ.ศ. 2540 (โดยการเลือกบทเพลงที่ได้รับความนิยมจำนวน 31 เพลง)

จำนวนเพลง

จากภาพแสดงให้เห็นถึงจำนวนบทเพลงที่แต่งและได้รับความนิยมในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งในปี พ.ศ. 2487-2497 นั้น จำนวนปริมาณเพลงที่แต่งและได้รับความนิยมมีจำนวนมากที่สุดถึง 14 เพลง เป็นเพราะอยู่ในยุคละครเวที ซึ่งถือเป็นยุคทองของ สง่า อารัมภีร ตามที่เขาบอกว่าในยุคนี้แต่งเพลงมากที่สุด เป็นยุคที่ทำให้ประชาชนรู้จักเขาจากเพลงประกอบละครเวที จนมาถึง ปี 2498-2507 เป็นยุคเพลงภาพยนตร์ และเพลงละครทีวี เป็นยุคที่ผลงานออกมาน้อยกว่ายุคละครเวที แต่ก็ยังแต่งอยู่ถึงจะโดนกระแสของธุรกิจบ้างก็หันไปเขียนหนังสือ แต่ก็ยังมีผลงานออกมาอย่างสม่ำเสมออีกทั้งเพลงละครเวทีก็กลับมาได้รับความนิยมอีก ทำให้ดูเหมือนมีผลงานออกมามาก แต่แท้จริงแล้ว สง่า อารัมภีร แต่งลดน้อยลงกว่าเดิม พอปี 2508-2517 เป็นช่วงที่มีเหตุการณ์ทางการเมืองวุ่นวาย ส่วนวงการเพลงวงดนตรีสดริงคอมโบเริ่มมีบทบาท เข้ามาแทนที่วงดนตรีสมัยก่อนอย่างสุนทราภรณ์ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงให้ด้านธุรกิจ มีการลอกเลียนแบบเทป ละเมิดลิขสิทธิ์ ทำให้สง่า อารัมภีร ถูกผลกระทบจึงมีผลงานออกมาน้อย นอกนั้นจะเป็นผลงานในอดีตที่นำมาทำใหม่ อีกทั้งยังเป็นช่วงที่เข้าร่วมชมรมมิตรมวลชนมิตรสงเคราะห์ เดินทางไปกลุ่มขบวนการชาวยุโรปก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผลงานมีจำนวนลดน้อยลง และในปี 2518-2527 เป็นอีกช่วงเวลา ที่สง่า อารัมภีร มีผลงานออกมาน้อยมาก แต่เป็นผลงานที่มีคุณภาพ เช่น เพลงหนักรัก , รักข้ามขอบฟ้า , ทะเลไม่เคยหลับ , เจ้าพระยาเป็นต้น จึงทำให้ชื่อของสง่า อารัมภีร ยังเป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ ประกอบกับผลงานในอดีตหลายต่อหลายเพลงนำกลับมาทำใหม่ในแนวสดริง ที่กำลังเป็นที่นิยม ทำให้ผลงานกลับมาเป็นที่รู้จักกันอีกครั้ง เช่น เพลงที่รักเธอไม่คลาย นำมาทำใหม่ โดยวงแกรนด์เอ็กซ์ และในช่วงนี้ธุรกิจเทปเพลง ได้เข้ามาครอบงำวงการเพลงอย่างเต็มตัว ทำให้ศิลปินไม่มีอิสระในการทำงาน ซึ่งขัดกับหลักการในการทำงานของสง่า อารัมภีร อีกทั้งถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้เขาหันเหการแต่งเพลงไปในลักษณะเพื่อการกุศลหรือแต่งให้องค์กรที่ขอมากกว่าแต่งให้พวกบริษัทเทปเพลงภาพยนตร์หรือละครทีวี และในช่วงปี 2528-ปัจจุบัน แทบจะกล่าวได้ว่าผลงานเพลงของสง่า อารัมภีร ทั้งหมดในช่วงหลังจะเป็นการแต่งเพื่อใช้ในองค์กรเฉพาะหรือการกุศลเท่านั้น หรือไม่ก็แต่งเก็บไว้ ถ้ามีการเผยแพร่ก็ อยู่เฉพาะภายในกลุ่มไม่ออกสู่สาธารณะชนในวงกว้างเหมือนสมัยก่อน ผลงานในช่วงนี้จึงไม่เป็นที่รู้จัก ตัวเลขจึงออกมาเป็น 0 ซึ่งจากภาพที่ได้ก็ตรงกับคำกล่าวของสง่า อารัมภีร ที่ว่า

“ยุคเพลงละครเวที เป็นยุคที่แต่งมากที่สุด พอมาถึงภาพยนตร์ก็น้อยลง พอมาถึงละครทีวี ไม่ค่อยได้แต่งเพราะแต่งแล้ว เขาเอาไปเป็นของเขาเลย (ลิขสิทธิ์) ก็เลยไม่แต่ง” (สง่า อารัมภีร์ , สัมภาษณ์ , 2 เมษายน 2541) จะเห็นว่าความสามารถในการแต่งเพลงของสง่า อารัมภีร์ ตลอดระยะเวลา 53 ปี นั้น จะมีเวลา, สถานการณ์, สังคม , สิ่งแวดล้อม, ความนิยมของผู้ฟัง ฯลฯ มาเป็นเงื่อนไข ไม่มีใครจะสามารถแต่งเพลงในปริมาณเดิมคุณภาพเท่าเดิมได้ตลอดช่วงเวลาอันยาวนาน จึงมีบางเพลงของสง่า อารัมภีร์ ที่เป็นอมตะซึ่งจะเห็นได้จากการนำกลับมาทำใหม่ในหลายยุคหลายสมัย และมีบางเพลงที่หายไปตามกาลเวลาซึ่งเขาเคยพูดว่า

“ ไม่มีใครเอาชนะกาลเวลาได้ เพลงของใครมันก็ยุคสมัยนั้น” (สง่า อารัมภีร์, สัมภาษณ์, 26 กันยายน 2540) ดังนั้นความสามารถก็ต้องถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค ดังนี้

เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยในการแต่งเพลงของสง่า อารัมภีร์

- บริบทสังคมในอดีต

ในสมัยก่อนสังคมไทยเป็นสังคมเรียบง่าย ประชาชนใช้ชีวิตอย่างราบรื่นสบายๆ ไม่เร่งรัดเรื่องเวลา ในช่วงนั้นเพลงที่แต่งออกมาจะเป็นลักษณะทำนองอ่อนหวาน ฟังง่าย สนุกสนาน เหมือนชีวิตของผู้คนในสังคม ด้านเนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องความรัก ความผิดหวัง ความงามธรรมชาติและชมความงามทั่วไป ซึ่งเป็นแนวเพลงในแบบที่สง่า อารัมภีร์ถนัดจึงทำให้ในช่วงปี 2487 ถึงประมาณปี 2517 ซึ่งเป็นช่วงเพลงละครเวที ภาพยนตร์ ละครทีวี และเพลงลูกกรุง มีผลงานเพลงของสง่า อารัมภีร์ ออกมาอย่างสม่ำเสมอมากที่สุดในช่วงเพลงละครเวที และได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากประชาชน เพราะเข้ากับยุคสมัยในขณะนั้นเพราะผลงานของสง่า อารัมภีร์ จะมีลีลาอ่อนหวาน ไพเราะ ทำนองแบบไทยๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ ภาษาประณีต สะดุดตามีความหมายเข้าถึงอารมณ์ผู้ฟังซึ่งผู้ฟังในสมัยนั้น มาจากคนฟังดนตรีไทยเดิม และเพลงของสง่าอารัมภีร์ ก็ยังคงมีทำนองแบบไทย ๆ อยู่มาก แต่ปรับมาใช้เครื่องดนตรีสากลให้เข้ากับสมัยมากขึ้นมีการผสมผสานทั้งแบบของไทยและสากลได้อย่างสอดคล้อง อีกทั้งในสมัยนั้นวง

คนตรีสุนทราภรณ์กำลังเป็นที่นิยมซึ่งแนวเพลงของสุนทราภรณ์กับเพลงของสง่า อารัมภีร์ ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพราะผู้แต่งเพลงของสุนทราภรณ์ อาทิ เอื้อ สุนทรสนาน นารถ ถาวรบุตร เวส สุนทรจามร ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของบุคคลที่สืบทอดพัฒนาเพลงไทยสากลจากอดีตมาในยุคสมัยเดียวกันอีกทั้งบางท่านก็เป็นศิษย์อาจารย์เดียวกัน หรือบางท่านก็เคยร่วมงานกับ สง่า อารัมภีร์ จึงทำให้แนวเพลงไม่แตกต่างกันมากเหมือนกับสมัยปัจจุบันต่างเพราะมีน้ำหอมมาจากที่เดียวกันนั่นเอง

- เหตุการณ์ทางการเมือง

ไม่เป็นอุปสรรคเพราะเป็นแนวเพลงรักจึงไม่มีผลกระทบต่อการแต่งเพลงแต่อย่างไรอีกทั้งบางบทเพลงยังได้รับความนิยมจากบุคคลระดับผู้นำประเทศอีกด้วย ดังที่สง่า อารัมภีร์กล่าวว่า "จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ท่านชอบเพลงเมื่อวานนี้เรียกให้ไปทำงานด้วย แต่เราไม่เอา เพราะมันไม่เป็นอิสระชอบอิสระมากกว่า" (สง่า อารัมภีร์ . สัมภาษณ์, 11 กุมภาพันธ์ 2541)

เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการแต่งเพลงของสง่า อารัมภีร์

- ระบบธุรกิจ

ปัจจัยระบบธุรกิจได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตเพลงไทยสากลมีการทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างบริษัทผลิตและสร้างสรรค์ผลงานเพลง บริษัทโปรดิวซ์และบริษัทจัดจำหน่าย ทำให้ระบบที่ติดต่อกับศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานโดยตรงแบบในอดีตนั้นไม่สามารถทำได้เพราะขัดกับข้อตกลงทางธุรกิจ ทำให้ศิลปินอิสระที่ไม่สังกัดอยู่ในบริษัทเพลงอย่าง สง่า อารัมภีร์ ไม่มีผู้มาว่าจ้างทำเพลง นอกจากจะมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้จ้างซึ่งก็มีเป็นส่วนน้อย เพราะปัจจุบันวงการเพลงทุกกรอบงำด้วยระบบธุรกิจที่หวังผลกำไรเป็นสำคัญซึ่งทำให้นักประพันธ์เพลงไทยสามารถแต่งเพลงตามความต้องการบางคนก็หยุดแต่งไปโดยปริยาย ส่วนที่แต่งไปก็ไม่มีใครนำไปสานต่อเพราะติดอยู่ที่ระบบธุรกิจ จึงทำให้เพลงไม่มีโอกาสเผยแพร่ ซึ่งเป็นปัจจัยอีกประการที่มีผลต่อความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร์ ในปัจจุบัน

- เวลา

เวลานั้นก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร์ เพราะวงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ละคร เพลง ต่างมีการแข่งขันกันสูงทางธุรกิจ เวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญ มีการผลิตผลงานต่าง ๆ เพื่อแย่งชิงกลุ่มผู้ชมหรือผู้ฟังที่เป็นเป้าหมายทางธุรกิจ ในวงการเพลง คือ กลุ่มวัยรุ่น วงการภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์คือ กลุ่มผู้ใหญ่และแม่บ้าน ดังนั้นการทำงานจึงต้องแข่งขันกับเวลาเพื่อผลประโยชน์ที่คาดไว้ ทำให้การผลิตผลงานขาดความเป็นศิลปะเพราะเวลาเป็นตัวกำหนดผลงานและดังที่กล่าวมาแล้วว่า สง่า อารัมภีร์ เป็นศิลปินที่สร้างงานเพื่อศิลปะ เพราะฉะนั้นการสร้างผลงานแต่ละครั้งจะต้องอาศัยระยะเวลา ซึ่งสวนทางกับธุรกิจที่รีบเร่งจึงทำให้เวลาเป็นข้อจำกัดในการสร้างผลงานของ สง่า อารัมภีร์ ในปัจจุบัน

- ค่านิยม

จากการที่ค่านิยมของผู้ฟังยุคปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นนิยมเพลงง่ายๆ สนุกสนานทำให้บริษัทผลิตผลงานเพลงจึงผลิตผลงานเช่นที่ว่ามีออกมาเพื่อเอาใจกลุ่มเป้าหมายและเพลงไทยสากลแนวเก่าๆก็มักมีกลุ่มฟังไม่มากเท่ากลุ่มวัยรุ่น จึงไม่ได้ให้ความสนใจที่จะสร้างสรรค์งานเพลงในแนวเก่าให้เกิดขึ้นใหม่ๆส่วนมากจะใช้วิธีทำซ้ำคือนำของเก่ามาทำใหม่จึงทำให้ผู้ประพันธ์เพลงไทยสากลรุ่นเก่าอย่าง สง่า อารัมภีร์ จึงไม่มีผลงานเพลงใหม่ๆ ออกเผยแพร่

- บริบทสังคมปัจจุบันที่เกี่ยวข้อง

บริบทสังคมในปัจจุบันมีผลต่อการสร้างผลงานของสง่า อารัมภีร์ แม้ว่าช่วงเวลาปัจจุบันเป็นช่วงที่สังคมให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ทำให้ในช่วงหลังนี้ ผลงานที่ประพันธ์ใหม่ของสง่า อารัมภีร์ จะเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นส่วนมาก แต่เนื่องจากเพลงเหล่านี้ไม่มีโอกาสเผยแพร่เพราะไม่ตรงกับแนวเพลงที่ตลาดต้องการอีกทั้งทิศทางที่ระบบธุรกิจในปัจจุบัน และค่านิยมของผู้ฟังที่นิยมเพลงในสไตล์วัยรุ่นมากกว่า ซึ่งก็เป็นปัจจัยที่มีผลต่อผลงานของสง่า อารัมภีร์

สรุปได้ว่าเงื่อนไขที่มีผลต่อความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร นั้นมี ทั้งจากปัจจัยภายในที่มาจากตัวเองและจากปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของสง่า อารัมภีรซึ่งเงื่อนไขทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการสร้างผลงานในช่วงตลอดระยะเวลา 53 ปี ของ สง่า อารัมภีร

5. งานอดิเรกและความสัมพันธ์ที่มีต่องาน

ถ้าจะถามว่าในชีวิตของ สง่า อารัมภีร ชื่นชอบกระทำสิ่งใดนอกเหนือจากเล่นดนตรีอัน เป็นสิ่งที่เขารักและผูกพันที่สุดในชีวิตแล้วก็ 4 อย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้ ล้วนเป็นสิ่งที่เขาจะปฏิบัติ เป็นประจำนอกเหนือจากงานด้านดนตรี และเป็นส่วนที่ช่วยสร้างความคิดและจินตนาการให้กับผล งานของเขา ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการแต่งเพลงหรืองานเขียนหนังสือ

5.1 การอ่านหนังสือ

5.2 การท่องเที่ยว

5.3 การถ่ายรูป

5.4 การดื่มเหล้า

5.1 การอ่านหนังสือ

จากที่กล่าวมาแล้วว่า สง่า อารัมภีร เป็นบุคคลที่รักการอ่านตั้งแต่เด็ก เพราะได้รับการ ปลูกฝังจากมารดาบุญธรรม โดยเฉพาะเรื่อง โคลงฉันท กาพย์ กลอน แล้ว จะแตกฉานเป็นพิเศษ ทั้งยังชอบอ่านหนังสือได้ทุกประเภท การอ่านหนังสือที่หลากหลายดังกล่าวทำให้เป็นผู้มีความรอบ รู้ ซึ่งเขาสามารถนำมาใช้กับงานด้านการเขียนเนื้อเพลง ซึ่งผู้ติดตามผลงานของ สง่า อารัมภีร คง ประจักษ์ถึงสำนวนภาษาที่สละสลวย รวากวินิพนธ์ ในบทเพลงต่างๆ ซึ่งก็เป็นผลมาจากการอ่าน แทนทั้งสิ้น อาทิ เพลงเรไรละลม ที่มีเนื้อร้อง ดังนี้

ฟ้าเศษม่านทอง

วังมีห้องพราวพรรณ

บัวแย้มรับตะวัน

บึงน้ำลิ่วจรคขอบฟ้า

ร่มไม้ไทรปก	โพระดกจ่านรรจา
พุ่มพฤกษ์พนา	อ้าละลม
ละลมไพศาล	บึงน้ำผ่านประโคน
บัวน้อยฮ้อยอิงจม	สายลม ภูเขา
ไผ่เสียดสีกอ	เหมือนล้อเพลงรักกุมรา
ม่านทองเศษฟ้า	อ้า - ละลม...

5.2 การท่องเที่ยว

สำหรับการเดินทางท่องเที่ยวแล้ว เป็นสิ่งที่ สง่า อารัมภีร โปรดปรานเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ แล้วยังเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขวางอีกด้วย ซึ่งเขาได้เขียนไว้ว่า

“ผมชอบเที่ยวชอบทัศนารมาตั้งแต่ยังเล็ก เมื่อไปถึงโคกกระเทียมก็สนุกใหญ่”

(สง่า อารัมภีร, 2539: 36)

“ผมได้ค้นหนังสือเก่า ๆ เล่มหนึ่งเข้าพบเรื่อง พระพุทธฉาย ซึ่งแปลว่า “เงาของพระพุทธเจ้า”... ผมอ่านหนังสือเก่าเล่มนี้อย่างเพลิดเพลิน แล้วใจก็กระสันอยากจะไปเที่ยว... จึงเอาแต่เที่ยวเตร่หาความรู้ใส่ตัวไปตามเรื่อง” (สง่า อารัมภีร, 2539: 194-196)

“เพราะอิทธิพลจากบทประพันธ์ของดอกไม้สดเรื่องนี้แท้เชียว ทำให้ผมต้องออกจากกองบินโคกกระเทียมมาในปลายปี 2479 แล้วมาอยู่ที่อำเภอนี้ จากปี 2480-2483 จึงกลับบ้านกลับเมืองก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิด” (สง่า อารัมภีร, 2538)

จะเห็นได้ว่า สง่า อารัมภีร เป็นผู้ชมชอบในการท่องเที่ยวเป็นชีวิตจิตใจ ประกอบกับเป็นผู้ที่รักในการอ่าน เมื่ออ่านแล้วก็อยากจะไปให้เห็นกับตา แม้ว่าหนทางจะลำบากอย่างไรก็มีจิตใจมุ่งมั่นจะไปให้ถึงและประสบการณ์ทั้งหมดที่เขาได้พบเห็นในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวบวกกับจินตนาการและแรงบันดาลใจ ก็ได้กลายเป็นวัตถุดิบชั้นยอดในการสร้างผลงานเพลงอันไพเราะ

หลายบทเพลงด้วยกัน อาทิ สีซัง, มนต์รักดอกคำใต้, ธาราเวียงพิงค์, นุหงาปัตตานี ฯลฯ จนกระทั่งปัจจุบันนี้แม้จะมีอายุมากแล้ว แต่ก็ยังคงเดินทางท่องเที่ยวอยู่เสมอ

5.3 การถ่ายรูป

ถือว่ามีส่วนสัมพันธ์กับงานเขียนและงานแต่งเพลงของ สง่า อารัมภีร ไม่น้อยกว่าการเดินทางท่องเที่ยว เพราะแท้ที่จริงแล้วจุดประสงค์ของการถ่ายภาพก็คือ เป็นการเก็บบันทึกความทรงจำเพื่อช่วยในการสร้างผลงานต่าง ๆ ซึ่ง บุรพา อารัมภีร ได้กล่าวถึงการถ่ายรูปของพ่อว่า

“พ่อเป็นมือสมัครเล่น แต่ถ้าพ่อจะเขียนเรื่อง จะเอารูปเป็นตัวเดินเรื่องยกตัวอย่างว่า ไปที่จังหวัดปัตตานี แล้วจะแต่งเพลงแม่น้ำปัตตานี ไปกับใครแล้วได้อะไรมา พ่อเขาจะมีรูปแม่น้ำปัตตานี ว่าอยู่กับใคร พ่อเขาจะเขียนเป็นเรื่องข้างใต้ภาพ หลังจากนั้นจะมีภาพอีกภาพหนึ่ง ว่า การเดินทางไปจังหวัดปัตตานี มีอะไรสำคัญก็จะเขียนไว้เหมือนท่องเที่ยวด้วยภาพ เหมือนกับการเก็บข้อมูล บางคนเขียนเก็บไว้ในกระเป๋า แต่ของพ่อมีรูปว่า ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ แล้วเก็บเป็นเรื่องว่า เรื่องนี้ทำที่ไหน จะมีเป็นแท้มพออัดมาเสร็จแล้วจะเขียนว่า ไปไหนมา ทำอะไรมา ที่ไหนกับใครอย่างไร ซึ่งภาพจะเป็นตัวรีคอล (Recall) บอกให้ว่าจะมีข้อมูลอะไรออกมา สมัยก่อนถ้าใครอ่านหนังสือโลกคนตรีบ้าง ไทยโทรทัศน์บ้าง จะเห็นว่าข้อเขียนของพ่อจะมีรูปเยอะ ซึ่งรูปจะเป็นการบอกเหตุการณ์อะไรอย่างนี้ จะเป็นการบอกเรื่องราว แล้วเขาจะเขียนเรื่องนั้นออกมา วัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการเขียนหนังสือแต่ใช้ภาพเป็นตัวเดินเรื่องพร้อมกับเขียนหนังสือ” (บุรพา อารัมภีร, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2541)

ทำให้ผลงานเพลงของ สง่า อารัมภีร นั้น นอกจากจะได้แรงบันดาลใจในด้านความไพเราะ ความสละสลวยของภาษา แล้วยังให้สาระข้อคิดแก่ผู้ฟังอีกมากมาย อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการมีจินตนาการ ความคิดฝัน ที่ประสานกับงานอดิเรกส่วนนี้ได้เป็นอย่างดี

5.4 การค้ำเหล่า

การค้ำเหล่าของ สง่า อารัมภีร นั้น ถือได้ว่า มีใช่เป็นการค้ำเหล่าเหมือนบุคคลทั่วไป เขาไม่ได้ค้ำเหล่าเพราะความสนุกสนาน แต่เพียงอย่างเดียว แต่เขามีเหตุในการค้ำเหล่าว่า

“ถือว่าเหล่าเป็นยาธาตุ พอกินแล้วท้องไส้มันสบายคิดอะไรออก” และว่า

“ผมมีเหตุผล ผมกินเหล่าเพื่อหยุดตัวของผม หยุดอารมณ์ทะยานอยาก หยุดอารมณ์หลงไหลในวัตถุ และเพื่อสงบจิตใจที่ฟุ้งซ่านให้วิญญาณชั้นลึกเป็นของตัวเองและทำงานสะดวก” (สง่า อารัมภีร, 2531) แสดงให้เห็นถึงการค้ำเหล่าจะเป็นการช่วยในการฝึกจิตให้มีสมาธิ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของนักแต่งเพลง

ดังนั้น การค้ำเหล่าของ สง่า อารัมภีร จึงเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตวิญญาณในการเข้าถึงธรรมชาติของชีวิต ทำให้เขาสามารถดึงศักยภาพในตัวตนออกมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในคนบางคนอาจจะใช้อย่างอื่นเป็นสื่อกลาง แต่สำหรับ สง่า อารัมภีร แล้ว การค้ำเหล่าทำให้เขาเข้าถึงตัวตนของตนเองได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้กรรมมังที่ทำให้เขาค้ำเหล่าโดยไม่มีอาการเมาให้เห็นเหมือนบุคคลทั่วไป เพราะเขาค้ำโดยไม่ได้รู้สึกว่าเขาค้ำนั่นเอง ซึ่งนริศ อารีย์ ได้กล่าวเสริมถึงการค้ำเหล่าของสง่า อารัมภีร ว่า “ผมพบพี่แจ้ว ในงานสังคมบ่อย ๆ ท่านกินเหล่าเก่ง แต่ไม่เคยเห็นพี่แจ้วเมา พี่แจ้วเป็นคนเจียบขริม แต่คำพูดแต่ละประโยคทำให้งงสนทนาคึกครื้น ตลกและมีปรัชญา หลายครั้งหรือเกือบทุกครั้งที่ผมถามปัญหาหรือปรึกษาข้อคิดในทุกเรื่อง พี่แจ้วจะตอบอย่างที่ผมคาดไม่ถึงจริง ๆ ” (นริศ อารีย์, 2538)

จะสังเกตได้ว่า ผลงานที่ไพเราะอมตะหลายต่อหลายเพลงของ สง่า อารัมภีร อาทิ น้ำตาแสงได้ , หนึ่งในร้อย ฯลฯ ต่างมีเบื้องหลังและที่มาที่มีส่วนสัมพันธ์กับกิจกรรมนี้ไม่ก่อนก็หลัง ซึ่งถือเป็นวิธีการทำงานอีกรูปแบบหนึ่งในการสร้างผลงานของ สง่า อารัมภีร

ดังนั้น งานอดิเรกที่เขาทำเป็นประจำนั้นทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยเหลือในเรื่องการประพันธ์เพลงทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ การอ่านหนังสือ ช่วยในเรื่องการแต่งคำร้อง สร้างจินตนาการ การ

ถ่ายรูป , การท่องเที่ยว เป็นการสังสรรค์ประสมการณเป็นวัตถุประสงค์ในการประพันธ์เพลง ให้เกิดแรงบันดาลใจ , จินตนาการรวมทั้งการคืบคลาน ช่วยให้เกิดความสบายใจ มีสมาธิ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงในการทำงาน แม้แต่งานอดิเรกที่ทำก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับงานเพลง คือ เชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลา

ซึ่งเขาบอกว่า “ชาตินี้พรหมลิขิตให้ชีวิตผมเป็นนักดนตรี นักแต่งเพลง หน้าที่โดยตรงของผมคือ เข้าถึงวิญญาณของเสียง และชีวิตของเพลงเท่านั้น” (สง่า อารัมภีร์, 2531)

แสดงถึงเจตนารมณ์ ความมีจิตใจรักในดนตรีอย่างแท้จริง แม้กระทั่งงานอดิเรกที่เลือกทำก็ยังมีส่วนสัมพันธ์กับการทำงาน คือ เชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีคุณภาพ

8. หลักและวิธีการประพันธ์เพลงของ สง่า อารัมภีร์

“ผมไม่สนใจว่าเพลงที่เขาเอาไปทำแผ่นเสียง หรือทำเทปจะฮิตหรือไม่ แต่คิดเพียงว่าได้ทำงานที่เรารักก็พอใจแล้ว และเราก็เข้าถึงมัน” (ครูแจ๋วของวงการเพลง, 2532)

คำพูดนี้แสดงให้เห็นถึง ความเป็นสง่า อารัมภีร์ ผู้มีความเป็นศิลปินอย่างแท้จริง ไม่ทะเยอทะยานหลงใหลไปกับวัตถุชื่อเสียงเงินทอง ไม่มีใครจะมาบังคับเขาได้ นอกจากตัวเขาเอง การทำงานของเขาจึงปราศจากแรงกดดันมีอิสระเสรีในการคิดการเขียน การแต่ง แล้วแต่จะพาไป การทำงานของเขาจึงไม่มีขีดจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ ไม่ว่าจะที่ไหนเมื่อไรถ้าใจพร้อม จินตนาการก็หลั่งไหลไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นผลงานเพลงแต่ละเพลง จึงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความลึกซึ้ง ละเมียดละมัย เข้าซึ่งถึงวิญญาณเพลง เพราะได้หล่อหลอมมาจากความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่ผ่านมา ซึ่งวิธีการของสง่า อารัมภีร์ นั้น เขาใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตเป็นแหล่งสร้างแรงบันดาลใจและจินตนาการ ดังนี้

6.1 จากประสบการณ์ตรงในชีวิตจริง อาทิ ออกหัว ผิดหวัง ก็นำความผิดหวังแปรออกมาเป็นศิลปดนตรี ซึ่งเขาได้เคยบอกกับมณัส ปิติสถานต์ นักแต่งเพลงรุ่นน้องว่า

“นัสเอาความทุกข์ไว้กับตัวไม่ตี เอาความทุกข์มาขาย นัสเขียนเป็นเพลงมาพิชื้อ”
(มณัส ปิติสถานต์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2541) และเขาก็ใช้วิธีการนี้ในการแต่งเพลงเช่นเดียวกัน

ซึ่งชาติ อินทรวิจิตร ผู้เป็นปียมิตรได้เขียนถึงเขาไว้ว่า

“ตำนานแห่งความรักของเขาวริศฤทธิ์ สะอาด ความรักเป็นน้ำค้างหยดแรกในชีวิตเขาจริง ๆ แม้มือของ สง่า อารัมภีร์ มีดินสอแต่ในดวงตาของเขามีตัวโน้ตแห่งความรัก บรรเลงอยู่ในหัวใจ ชันบันไดแห่งความรักของบุรุษผมข้างสิ้นเกรียนอย่างนักเรียนนายทหารทอดสูงขึ้นไปหลายต่อหลายชั้น ในมือของเขามีดินสอในดวงตามีตัวโน้ตแห่งความรักบรรเลงอยู่ในหัวใจเหมือนจะบอกให้โลก รับรู้่ว่า “ฉันรักเธอ” คนเดียว แต่แล้วเหมือนฟ้าผ่าลงมากลางวันแสก ๆ ชันบันไดแห่งความรักสะดุดหยุดลงทันที เมื่อสุดที่รักของเขาเลือกจะไปแต่งงานกับนักแสดงในแวดวงเดียวกัน ทุกคนเฝ้าจับตามองดูเขา ในมือเขายังถือดินสอในดวงตามีแค่ตัวโน้ตแห่งความปวศร้างบุรุษผู้มิดคนตรีในหัวใจนั่งสงบเยือกเย็น ก้าวจากชันบันไดแห่งความรักลงมาทีละขั้นเหมือนไถ่นิวถงที่ศิษย์เปียโน จากเสียงสูงมาสู่เสียงต่ำสุด หากตัวโน้ตแห่งความระทมมาผสมผสานกันเป็นเพลง แค่สง่า อารัมภีร์ ไม่ใช่คนคิดหวัง แล้วจะนั่งดูบทบาทแต่ใบไม้ หรือเฝ้ามองพระอาทิตย์ตกดิน ดังนั้นเพลงนี้จึงสืบสานความจริงใจของเขาออกมา

“ฉันรักเธอ	จึงยอมให้เธอไปแต่งงาน
------------	-----------------------

เพราะชีวิตหญิง	มิได้ผ่านจะเสียศรี
----------------	--------------------

ฉันยังไม่พร้อม	แม่แสนจะรักก็ต้องยอมพลี
----------------	-------------------------

อยากให้เธอมี	ศรีศักดิ์ สดกใจ”
--------------	------------------

ตรงนี้มั้ง ที่ทำให้เพลงของสง่า อารัมภีร์ มีมนต์ขลังแม้หัวใจสลายแหลกฉีกขาดเป็นเสียงเพลงทุกเพลงมีตัวโน้ต แห่งน้ำตาไม่ว่าจะเป็นแม่แต่ทะเลยังระทม, รักข้ามขอบฟ้า, เสียสละรัก, เมื่อวานนี้หรือที่รักเธอไม่คลาย กระทั่งเพลงวัยรุ่นสมัยนั้น อย่าง

“หมว่าแล้ว จริงมีคุณ โลกเรานี้ว่ารุ่นพัลวัน เพราะคุณไม่รักกัน ทุกคนคอยขั่นแต่
“โมตรี”

ก็ยังแฝงความวิปโยค ไว้ในเพลงเกือบทุกเพลง นั้นแหละเสน่ห์ของเพลงละที่ใคร ๆ ก็ค้นหาไม่พบ แต่แจ้ว หรือ สง่า อารัมภีร พบมันแล้ว กอดมันเหมือนเพื่อนสนิท เหมือนท้องฟ้ากอดขุนเขา.....” (ชาติ อินทรวิจิตร, 2538)

6.2 วิธีสร้างขึ้นมาเองจากประสบการณ์ทางอ้อมของคนอื่น เช่น อยากร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับความผิดหวังไม่ต้องรอให้ออกหัก สร้างแต่งขึ้นมาได้เลยเพราะมีประสบการณ์ ซึ่งเขาพูดถึงเรื่องนี้ว่า

“.....สมัยนั้นเราเห็นสุวรรณกับเพ็ญศรีเขารักกัน ลี้ละล่อง บุญนาค เขาก็ไปปรับเมียเขา เราอยู่คนเดียวได้ยินเสียงน้ำกระเซาะ ๆ เราก็คิด แม้แต่ทะเลยังกรวดคร่ำ เราเห็นเขามีความสุขมาเปรียบกับตัวเอง ก็แต่งเพลงนี้ขึ้นมา เห็นใครเขารักกันก็หอบมาแต่งได้เรื่อย ๆ” (สง่า อารัมภีร นุชผู้ลี้ซึ่ง, 2531) แสดงให้เห็นถึงการทำงานที่สร้างขึ้นมาได้เองของศิลปิน เพราะไม่เคยมีประสบการณ์และสามารถนำมาใช้ได้ทุกเวลาที่ต้องการบ่งบอกถึงความมีอารมณ์อ่อนไหวที่มีอยู่ในตัวศิลปิน นักประพันธ์เพลงที่เื้อต่อการแต่งเพลง

6.3 ใช้ความรู้สึกภายในจิตใจ ระดับจิตใต้สำนึกมาใช้ โดยการทำให้วางเป็นสมาธิจะทำให้ निकคิดออก ซึ่งสง่า อารัมภีร ได้พูดถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“ดนตรีของแต่ละฉากไม่เหมือนกัน เรียกว่าต้องปล่อยภวังค์หาอารมณ์เพลงให้พบ พอละครเปิดฉากเราต้องใช้ความรู้สึก” (สง่า อารัมภีร นุชผู้ลี้ซึ่ง, 2531)

หรือคอนแต่งเพลงน้ำตาแสงได้ ก็ใช้หลักการเดียวกันคือ ปล่อยจิตใจให้ว่างโดยการลืมเหล่าทำให้จิตใจสงบ และในช่วงเวลาหลับ จิตใจก็อยู่ในภาวะสมดุล จิตใต้สำนึกจึงทำงานขึ้นมา ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ รองศาสตราจารย์ ร.ค.อ. สรพล สุขทรศนีย์ ผู้เชี่ยวชาญทางการสะกดจิตประยุกต์ ได้อธิบายดังนี้

“... ในขณะที่ท่านมีปัญหาสำคัญหรือต้องการคำตอบเพื่อการใดการหนึ่ง ระบบประสาทสมอง ฮอร์โมน ตลอดจนกล้ามเนื้ออวัยวะต่าง ๆ ทำงานเต็มที่เพื่อจะคิดหาทางแก้ไขปัญหาให้

ได้ความเครียดจึงเกิดขึ้น และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ความเครียดนี้ยังคงมีอยู่ตลอดเวลาแม้ขณะนอนหลับสมองก็ยังทำงานอยู่ตลอดเวลาและความวิตกกังวลยังคงตกค้างอยู่ ดังนั้นผลจึงเป็นว่ายิ่งคิดก็ยิ่งเครียด และคิดไม่ออก ซึ่งการคิดโดยอาศัยพลังความสามารถของสมองธรรมดาไม่เกิดผล ไม่เพียงแต่อวัยวะของร่างกาย ประสาท สมองจะเครียดเท่านั้น จิตใจก็ถึงเครียดไปด้วย

ในขณะที่เกิดความเครียด ภาวะสมดุลแห่งร่างกายและจิตใจไม่เกิดขึ้น จิตได้สำนึกจึงยังไม่ทำงานหรือช่วยท่านคิด แต่ถ้าท่านรู้สึก “ปลง” และปล่อยร่างกายจิตใจให้อยู่ตามสบาย ความเครียดลดลง ภาวะผ่อนคลายของร่างกายและจิตใจก็เกิด ภาวะสมดุลก็เกิดตามมา เมื่อภาวะสมดุลเกิด จิตได้สำนึกก็ช่วยท่านทำงานและแก้ปัญหาให้ท่าน การทำงานของจิตได้สำนึกนี้ จะทำงานโดยผ่านสมองและประสาทส่วนต่าง ๆ ท่านจึงมีความรู้สึกเหมือนกับว่า อยู่ดี ๆ ท่านก็คิดได้เองหรือเกิดเอง ซึ่งนักจิตเวชศาสตร์ต่างยืนยันว่า ความคิดส่วนนี้แท้จริงมิใช่ความคิดจากสมอง แต่เป็นความคิดของจิตได้สำนึกที่ช่วยแก้ปัญหา...”

(สรวล สุขทรศนีย์, 2539: 221-222)

สง่า อารัมภีร สามารถใช้วิธีการนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะความเป็นผู้ที่มิไจรักชอบในดนตรีอย่างแท้จริง จิตใจจึงจดจ่อในงานเพลงที่รัก เกิดเป็นสมาธิขึ้นมา จิตใจว่างความรู้สึกภายในและจิตได้สำนึกก็ทำงานได้ดีขึ้น เขาได้พูดถึงเรื่องนี้ว่า

“พอครูขึ้นเสียงคนตรีมา เราก็นึกโน้ตออกเลย คิดออกเพราะได้ยินเสียงนี้ เราก็จดจ่อไม่ยุ่งกับเสียงอื่น ไม่คิดอย่างอื่น คือจิตใจไม่วอกแวกเป็นสมาธิ เรานิ่งอย่างนั่งนิ่ง ๆ จากเข้าไปเรื่อยถึง 11 โมง เขียนโน้ตได้เลย ฝีกมาจากขึ้นฟังที่วังบางขุนพรหม และความขากจนมันทำให้เกิดขึ้นมา ก็ดูเค้าซ้อมอยู่เรื่อย” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540)

7. ประเภทผลงานของ สง่า อารัมภีร

ถ้าพูดถึงชื่อของ สง่า อารัมภีร หลายคนคงปฏิเสธไม่ได้ถึงฝีมือในการแต่งเพลงที่มีท่วงทำนองหวานเย็น มีกลิ่นอายของเพลงไทยโบราณ ผสมผสานได้อย่างกลมกลืน จนได้รับขนานนามว่า ขุนพลเพลงในยุคนั้น และใครที่เป็นแฟนคอถัมภ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย คาราไทย ไทย

โทรทัศน์ ถนนคนตรี ฯลฯ เมืองหลายสิบปีที่แล้ว คงไม่ปฏิเสธความสามารถอีกด้านหนึ่งของนักแต่งเพลงผู้นี้ ผู้ที่มีลีลาการเขียนเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแยกประเภทของผลงานของ สง่า อารัมภีร พอสังเขปได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 7.1 ด้านประพันธ์เพลง
- 7.2 ด้านงานเขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ
- 7.3 ด้านงานสร้างสรรค์เพื่อสังคมอื่น ๆ

7.1 ด้านประพันธ์เพลง

ผลงานด้านประพันธ์เพลงของ สง่า อารัมภีร สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

- 7.1.1. เพลงประกอบละครเวที ได้แก่บรรดาเพลงที่ร่วมกับคณะศิวารมย์ เทพศิลป์ เสน่ห์ศิลป์ ชุมชุมศิลป์ มีทั้งเพลงประกอบขับร้อง เพลงระบำ เพลงมาร์ช ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือเพลงน้ำตาแสงได้ จากละครเวทีเรื่องพันท้ายนรสิงห์ มีเพลงประเภทนี้สำหรับละครกว่า 250 เรื่อง
- 7.1.2. เพลงประกอบภาพยนตร์ ร่วมงานกับอศวินภาพยนตร์ ดาราไทยภาพยนตร์ เนรมิตรภาพยนตร์ เพลงที่มีชื่อมากที่สุดคือ น้ำตาแสงได้ หนึ่งในร้อย เรือนแพ ผลงานเพลงภาพยนตร์มีมากกว่า 50 เรื่อง
- 7.1.3. เพลงประกอบละครทีวี ร่วมงานกับหลายคณะที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือเพลงในเรื่องทหารเสือพระนเรศวร และมีเพลงประเภทนี้มากกว่า 50 เรื่อง
- 7.1.4. เพลงที่แต่งอย่างเป็นเอกเทศ ไม่อยู่ในการแสดง
 - ประเภทเพลงที่นิยมใช้ในวันมงคลสมรส ซึ่งมีชื่อเสียงมาก ได้แก่ ระฆังทอง นิทราทิพย์ คินหนึ่ง ผ่นนี้
 - เพลงที่ขับร้องโดยนักร้องต่าง ๆ และมีชื่อเสียงแพร่หลาย เช่น สวลี ผกาพันธุ์ เพลงดวงใจ พรุ้งนี้ ระฆังทอง รักจริงหรือเปล่า หากรู้สัจนิรันดร์ หนึ่งในร้อย เมื่อวานนี้ นิทราทิพย์ สุเทพ วงศ์กำแหง เพลง พี่รักเธอไม่คลาย คินหนึ่ง ฟังดนตรีเถิดชื่นใจ สุดที่รัก จนกว่าจะพบกันอีก

จินตนา สุขสถิตย์ เพลง นกขมิ้น มงกุฎเพชร กุศลศรัดี

ชรินทร์ นันทนาคร เพลงทามเทวี เรือนแพ ฝนนี้ รักไม่มีพรหมแดน สไบแพร
แก้วตาที่ กิ่งแก้วแขวนฟ้า สุดฝากฟ้า เกตุแก้ว

เพ็ญศรี พุ่มชูศรี เพลง เรืองละลม แม้ทะเลยิ่งระทม สอนรัก นกน้อยในกรงทอง รักคน
ที่เขารักเรามากกว่า

ธานีทร อินทรเทพ เพลง ไกลกังวล คู่กตาขอครึก คาวเรือง

ลินจง บุณนาครินทร์ เพลง รักแรมไกล แม่หันต์ครวญ

ฉลอง สิมะเสถียร เพลง สายน้ำผึ้ง ครวญสวาท เพชรล้ำค่า ยอดฟ้าเวียงคอย เรียม
ครวญ

รวงทอง ทองลั่นทม เพลง ที่รักเราไม่ควรรักกันเลย สวรรค์หาย น้ำไหลใจคน ยอด
อนงค์

ทงกศักดิ์ ภักดีเทวา เพลง สายโลหิต แก้วกึ่งฟ้า รักแท้

สุพรรณ บูรณพิมพ์ เพลง ภิรมย์รัก เรือทหารรัก พ้อรัก วิญญาณรัก ลอยลำ พรำรัก
ไอ้รัก แม่พิมพ์ของชาติ

นริศ อารีย์ เพลง ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ

ชาญ เย็นแข เพลง คนึงนาง เทวีในฝัน ห่วงรัก ห่วงอาลัย เพลิน ชมไพร

สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เพลง น้ำตาแสงได้

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงผลงานที่นักร้องร้องอัดแผ่นเสียงให้ในอดีต นักร้องใหม่ที่นำเพลงของ
นายสง่า อารัมภีรมาร้องบันทึกแผ่นเสียงก็มี เช่น เพลงหนึ่งในร้อย ร้องโดย ชูรนนท์ ภมร
มนตรี ฯลฯ

7.2. งานเขียนหนังสือและบทความต่าง ๆ

เป็นนักเขียนที่มีผลงานแพร่หลาย ใช้นามปากกาหลายชื่อดังต่อไปนี้ มหาเมฆ น้อยหน้า
อัญชลี ณ เวียงฟ้า แจ้ว วรจักร

หนังสือที่เขียนปรากฏผลงานอยู่ในสยามสมัย คาราไทย ไทยรัฐ เสียงปวงชน ฟ้ามืองไทย ไทยโทรทัศน์ ฟ้ามืองทอง ฟ้าอาชีพ ฟ้านารี ถนนคนตรี

7.8. งานสร้างสรรค์เพื่อสังคมอื่น ๆ

- เป็นผู้ก่อตั้ง และกรรมการสมาคมนักแต่งเพลง
- เป็นกรรมการดำเนินการ หอสมุดดนตรี ขลุกระหม่อมบริพัตร หอสมุดแห่งชาติ
- เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
- เป็นผู้ก่อตั้งสมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิง
- เป็นที่ปรึกษา คณะไทยช่วยไทย ชมรมกล่อมขวัญผู้ปฏิบัติราชการชายแดน ชมรมมิตรมวลชน มิตรสงเคราะห์

ขณะนี้นายสง่า อารัมภีร์ หรือ แจ๋ว วรจักร ยังแต่งเพลง และเขียนหนังสืออยู่ เพลงที่แต่งไว้ทั้งหมดประมาณ 2,000 เพลง ในช่วงเวลาดังแต่ 2487 - 2540 รวม 53 ปี เพลงที่ท่านปรารถนาจะทำต่อไปในอนาคตก็คือเพลงที่เกี่ยวกับแม่น้ำทุกสายในประเทศไทย

สำหรับผู้ร่วมผลงานเพลงได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรณ์มงคลการ แก้ว อัจฉริยะกุล สุรัฐ ทุกกะเวส สุนทรียา ณ เวียงกาญจน์ อาจินต์ ปัญจพรรค์ ชลอ ไตรดรองคร ซาลี อินทรวิจิตร ชม ชาติรี อ.กวี สัตโกลวิท และไศล ไกรเลิศ เป็นต้น

8. ความรู้สึกของสังคมที่มีต่อผลงานของสง่า อารัมภีร์

- ในฐานะนักแต่งเพลง คงไม่มีใครไม่รู้จัก ถ้าจะพูดถึงผลงานกว่า 2,000 เพลง ที่กว่าครึ่ง เป็นเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยม อาทิ น้ำตาแสงใต้ซึ่งเป็นผลงานสร้างชื่อให้ สง่า อารัมภีร์

เพลงหนึ่งนอกรอบ เรือนแพ, รักข้ามขอบฟ้า, แคคิบ, ระฆังทอง, คืนหนึ่ง, มนต์รักดอกคำใต้, ทะเลไม่เคยหลับ, ดวงใจ, พรุ้งนี้ ฯลฯ ซึ่งผลงานได้รับการต้อนรับและยอมรับเป็นอย่างดีจากประชาชน ผู้ชื่นชอบในผลงานและจากบุคคลในวงการเดียวกัน นี่ก็คือความรู้สึกของบุคคลต่างๆ ที่มีต่อผลงานของสง่า อารัมภีร

“รู้จักครูแจ้วมานานแล้ว ชอบหมดทุกเพลงประทับใจมาก รักและเคารพครู ปีใหม่เราจะไปไหว้ถึงบ้าน เป็นแฟนเพลงด้วยและรู้จักกันด้วย ที่ชอบเพลงครูแจ้ว เพราะหวานเย็นให้ความหมายเป็นคติสอนใจ ฟังแล้วทำให้เราประทับใจมีความสุขระลึกถึงอะไรได้หลาย ๆ อย่าง สามารถให้เรา เข้าถึงในเนื้อเพลงได้ เพลงสนุกก็ทำให้เราสนุก เพลงที่มีความหมายบางทีกี่ทำให้เราเศร้าได้เพลงที่ชอบที่สุดก็ น้ำตาแสงได้ , สีซัง สีซังนี้เราฟังแล้วจะเพราะทั้งเพลง ฟังแล้วประทับใจตอนจบ (กัลยา นรขุนทด, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2540)

“ชอบจังเลย ที่เป็นแฟนครูแจ้วตลอดเลย ชอบมากชอบฟังเพลงของท่านมากคือจะมีเทปอยู่ที่มาตุวันนีตั้งใจเต็มที่ พอทราบข่าวก็รีบจองบัตร ที่ทำงานอยู่ไกลนะจะอยู่ที่คอนเมือง..... ไม่คิดหวังเลย เพลงเพราะทุกเพลง มันได้อารมณ์ความรู้สึกดีและอีกอย่างหนึ่งได้เป็นอาหารหูอาหารตา อาหารใจด้วยมีความสุขคะ ที่ชอบเพลงของครูแจ้ว เพราะมีถ้อยคำที่ไพเราะ และมีสำนวนที่กินใจดีมากเป็นเพลงสร้างสรรค์ แบบเพลง “กุลสตรี” ก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นหญิงไทยที่ดีเปรียบพร้อมทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ ชอบมากที่สุดเพลงระฆังทอง ชอบเพราะว่าเป็นเพลงที่มีความหลังสำหรับพี่ทำให้คิดถึง วันแต่งงานของพี่ พี่ใช้เพลงนี้ในงานและใช้เปิดฟลอร์ด้วย พี่ไม่เคยรู้จักท่านเป็นการส่วนตัว แต่ชอบท่าน นับถือในความเป็นอัจฉริยะ ที่มีความสามารถและเก่งมาก เพลงที่ท่านแต่งฟังแล้วได้รรรตรมากเลยคะ (อุไรวรรณ เวียนแจ้ง, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2540)

“ชอบเพลงท่านเพราะ เกิดจากชีวิตจริงแล้วนักร้องที่มาร้องก็ได้ความรู้สึกออกมาจากเพลงนั้นพอดี สำนวนเพลงสุดจะบรรยายเลยคะ ช่างซึ่งมากคะ (ทัศนีย์ อิงศุทธานนท์, สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2540)

“ผมไม่อยากจะเชื่อว่า คนที่สมบูรณ์แบบอยู่กับครอบครัวที่อบอุ่นเหมือนทะเลเรียบ จะเขียนเพลงได้อย่างทะเลมีมรสุมรัก.....” (สุรพล โทณวนิก , 2538)

- ในฐานะนักเขียน มีผลงานเป็นที่ยอมรับและรู้จักของนักอ่านทั่วไปในนาม แจ้ว วรรณจักร, จ้อน บางกระสอบ, มหาเมฆ, น้อยหน้า, อัญชลี ณ เวียงฟ้า ซึ่งปรากฏผลงานอยู่ใน สยามสมัย, ดาราไทย, ไทยรัฐ, เสียงปวงชน, ฟ้าเมืองไทย, ถนนคนตรี, ไทยโทรทัศน์, ฟ้าเมืองทอง, ฟ้าอาชีพร, และฟ้านารี เป็นต้น มีผลงานที่ได้รับการรวมเล่มแล้วคือ รวมเรื่องผีชุด ผีกระสือที่บางกระสอบ และผีที่โรงแรมนัวร์ด์ ทั้ง 2 เล่ม เป็นการรวมเรื่องผีที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านซึ่งเคยตีพิมพ์ในนิตยสารฟ้าเมืองไทย ในชื่อคอลัมน์ว่า “แจ้วเจตผี” ส่วนอีกเล่มคือ ความเฮย ความหลัง เป็นการรวมข้อเขียนของสง่า อารัมภีร์ที่ได้เขียนไว้ในหนังสือต่าง ๆ ซึ่ง อาจินต์ ปิฎจพรรค์ ได้เลือกนำมาพิมพ์รวมอยู่ใน ชุดเขียนเอง-พิมพ์เอง-ขายเอง ซึ่งผลงานด้านการเขียนก็ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดี ดังคำกล่าวยืนยันของผู้จัดพิมพ์ว่าผลงานของสง่า อารัมภีร์ ที่กล่าวว่า

“เรื่องผีที่สง่า อารัมภีร์เขียนนั้น นอกจากจะให้orroรสในด้าน ความสนุกสนานบันเทิงแล้วยังให้สาระแก่ผู้อ่านอีกมากมาย เนื่องจากผู้เขียนได้บรรยายภาพเหตุการณ์ในสมัยนั้นอย่างละเอียดช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นฉากและภาพเหตุการณ์ได้อย่างแจ่มชัด นับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอีกประการหนึ่งในเรื่องผีของสง่า อารัมภีร์ โดยเฉพาะผู้ที่ชื่นชอบเรื่องผีแบบไทย ๆ น่าจะชอบเรื่องผีชุดนี้ที่ถ่ายทอดเรื่องราวผสมผสานไปกับการสะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ได้อย่างดียิ่ง” (คำนำสำนักพิมพ์, 2539)

“ทำไมข้าพเจ้าจึงเลือก “ความเฮย - ความหลัง” นี้ขึ้นมาพิมพ์

คอบ่ง่ายที่สุด สั้นที่สุดว่า

เพราะข้าพเจ้า “ชอบ”

“ชอบอะไร” เป็นคำถามที่จะมีตามลำดับมา

“ชอบความหลัง ชอบ สง่า อารัมภีร์ ชอบตัวหนังสือง่าย ๆ ของเขา...”

(อาจินต์ ปิณฺจพรรค์, 2531)

และทั้งหมดนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความรู้สึกที่หลายคนมีต่อผลงานของเขา สง่า อารัมภีร์ ที่ช่วยให้เขามีกำลังกาย กำลังใจ ในการผลิตผลงานคุณภาพชั้นเยี่ยมออกมาอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยตลอดระยะเวลา อันยาวนานและตลอดไป

๑. ครอบครัว

สง่า อารัมภีร์สมรสกับนางสาววิภา ชาตบุตร หรือ อู๊ด เมื่อปีพ.ศ.2490 โดยทั้ง สอง ได้พบและรู้จักกันเมื่อครั้งที่ สง่า อารัมภีร์ เข้าโรงพยาบาลกลางเพื่อรับการผ่าตัดไส้ติ่ง หลังจากนั้นก็ได้พบปะกันมากขึ้น เพราะคณะศิวารมณัที่สง่า ทำงานอยู่นั้น ได้มาเช่าซ่อมละครที่ร้านถ่ายรูปชาติพงษ์ ซึ่งเป็นบ้านของสาวคนรักนั่นเองซึ่งเขาได้เขียนถึง ชีวิตรักในตอนที่มีชื่อว่า “นางในดวงใจของข้าพเจ้ามีอยู่ 3 คนด้วยกัน” ไว้ดังนี้ “สำหรับคนที่ 3 ชื่อว่า วิภา ชื่อเล่นๆว่า “อู๊ด” รายนี้เป็นลูกสาวคุณประชุม ชาตบุตรแห่งห้องถ่ายรูปชาติพงษ์ ช่างฯวชเอ็มซีเอเวอร์จอร์.....

.....กินเหล้าครานั้นละครเข้าโปรแกรม ผมก็ล้มเจ็บเป็นไส้ติ่ง ต้องไปนอนโรงพยาบาลกลางเกือบ 2 เดือน สมพร กับ วิภา เขาเป็นเพื่อนกันพอเย็นวันเสาร์เขาไปเยี่ยมพร้อมกันครั้งเดียวแล้วสมพร เขาก็ไปมีคนรักใหม่ ทุกเสาร์ต่อมา ถิ่นตาขึ้นก็เห็นแต่ใบหน้าของ วิภา จนกระทั่งเสียงเพลงและเนื้อร้อง

รักคนที่เขา รักเรามากว่า

ไม่ต้องมาเสียเวลา คอยงอนง้อ

หายเจ็บ เพลงก็จบพอดี ถามว่า ทำไมถึงมาเยี่ยมทุกเสาร์ เธอตอบว่า

“สงสารแจ้ว เพราะ สมพร เขาไปมีแฟนใหม่แล้ว ถามเธอก็ว่า

“จันเรามาเป็นแฟนกันได้ไหม?” เธอตอบว่า

“แล้วแต่คุณพ่อ คุณแม่” แจ้วก็เลยหายป่วย กลับกองได้

เมื่อเวลาสี่วามณ์เข้าไปโปรแกรม พอละครเล็กก็แะมาจู้บๆ จีบที่ร้านของคาข้างๆ กอง
ปราบสามยอด

จากกองปราบเดินมาตลาดตีดา ทีแะกวรจักร ผ่าน วาย เอ็ม ซี เอ มาถึงร้านถ่ายรูปก็ตรง
เข้าไปคุยกับ วิภา หรืออุ๊ด คุยไปคุยมาก็บอกเธอว่า คินนี่เล็กประมาณ 5 ทุ่มช่วยมาเปิดประตูห้อง
ด้วยนะ จะมาหา เธอฟังแล้วทำคาโต บอกว่า มาหาทำไม? ตอบเธอว่า

“อ้าว คนรักกัน ตกลงจะเป็นครอบครัวเดียวกัน ก็ต้องเข้ามา “วิวาห์พาเหาะ” แบบ
โบราณเสียน้อย”

.....อีก 2/3 คินต่อมาก็เป็นไปตามนั้นจริงๆบอกกับอุ๊ดว่า แจ้วขอมีลูก 16 คนได้ไหม จะ
ตั้งชื่อให้เป็นทิศเลขว่าอุคร. อุคตีสาน อีสานปริมิสถาน นูรพา ปุริอาคเนย์ อาคเนย์ ทักมิณอาคเนย์
อุคร พายัพ ปังนิมพายัพ ว.ภ. หัวเราะตอบว่า “ถ้าช่วยกันท้องก็จะเลี้ยงให้ทั้ง 16 คน” ดังนั้น
เมื่ออยู่กินกันเพราะเข้าหาแบบโบราณก็มีลูกได้ 4 คน ในปี 2492 ชื่อ พัทยา 2494 ชื่ออาคเนย์
2496 ชื่อนูรพา และ 2498 ชื่อพายัพ โดขึ้นมันก็ไปประจำอยู่ที่ศพพายัพจริงๆ ไปเป็นนายช่าง
เหมืองลิกไนท์ที่แม่เมาะ จ. ลำปาง

คินนั่นเข้าหาอุ๊ดแล้ว รุ่งขึ้น เวทงค์ ให้ไปซื้อดอกไม้รูปเทียน มาขมาคุณประชุมเวทงค์
กล่าวนำว่า

“กระผมขอขมาพ่อตา - แม่ยาย แล้วเพื่อนๆ ของท่านทุกคน ที่เมื่อคินนี่ผมเข้าหาลูกสาว
ของท่านโดย “เวทงค์” เป็นผู้อำนวยการความสะดวก “ขาขอบ” ซึ่งผมเรียกว่า “ที่โชติฯหันมาพูดว่า
นายแจ้ว ต่อไปนี่เธอต้องเรียกฉันว่าอาโชตินาไว้ เพราะเธอได้หลานสาวฉัน เป็นคู่ชีวิต เอาไว้
พรุ่งนี้เลี้ยงฉลองเสียน้อย ได้คำเรื่องผู้ชนะ 10 ทิศมาหลายพันไว้ เงินยังอยู่ที่กระเป๋าลังนี้”

“จากนั้นครอบครัว แจ้ว - อุ๊ด ก็อยู่เย็นเป็นสุขจากวาระโน้น 2491 เป็นต้นมาจนบัดนี้ 2538
ก็เป็นเวลา 58 ปีเต็ม เราอยู่กันอย่างมัธยัสถ์ ไม่เคยทะเลาะเบาะแว้งกันเลยครับ. ไม่มีเรื่องก็ไม่พูด
กัน มองตากันก็รู้ ได้เงินมาผมแบ่ง 4 ส่วนให้อุ๊ดไว้ 3 ส่วน ซื้อข้าวปลาอาหาร 1 เครื่องแต่งตัว
หนังสือเรียนของลูกๆ 1 คำเจ็บไข้ได้ป่วย 1 ซื้อเหล้าอาหารแกแล้ม แต่ไม่ค่อยได้จ่าย เพราะนายห้าง
กมล สุโกศล และที่บุญวงศ์ อดายกุล และแม่ทัพกฤษณ์ สีวะรา ท่านสั่งคนเก็บเงินให้เข้าบัญชี
ของท่าน” (สง่า อารัมภีร์, 2538)

สง่า อารัมภีร์ มีบุตร และธิดารวม 4 คนคือ

1. นางพัทษา อารัมภีร์ (ตุ้ม) แม่บ้าน
2. นางอาภาเนย์ ขอดจันทร์ (ตุ้ม) ทำงานที่ธนาคารกรุงไทย
3. นายบูรพา อารัมภีร์ (เต๋ย) ทำงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
4. นายพัชท์ อารัมภีร์ (ไต้ง) ทำงานที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิต แม่เมาะ ลำปาง

ชีวิตครอบครัวของสง่า อารัมภีร์ เป็นแบบครอบครัวขยายทั่วไป ก็มีญาติผู้ใหญ่อยู่ช่วยแม่บ้านเลี้ยงดูบุตรหลาน จนบุตรหลานโตก็ย้ายปลูกบ้านอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน ซึ่งเป็นครอบครัวที่อบอุ่นมีชีวิตที่เรียบง่าย มี秩สดี และมีความสุขตามอัธยาศัย โดยมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำตามแบบสังคมไทย คือพ่อบ้านเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินและอาชีพของตน ส่วนแม่บ้านทำงานบ้านอบรมดูแลลูกหลานและคนในครอบครัวให้สุขภาพสบายใจ ส่งเสริมหน้าที่การงานและเป็นกำลังใจให้สามี ส่วนลูก ๆ ก็ทำหน้าที่ของตนไม่ทำความเดือดร้อนใจให้พ่อแม่ นับเป็นความสุขของเขาอีกประการหนึ่งที่มีครอบครัวที่ดี นอกเหนือจากได้ทำสิ่งที่ตนรักที่สุดในชีวิตคือ การแต่งเพลง วิภา อารัมภีร์ ได้พูดถึงครอบครัวไว้ว่า

“.....ตอนนั้นมีลูกคนโตยังอยู่ชาติพงษ์มีผู้ใหญ่ช่วยดู ป้าก็อยู่ด้วย พอย้ายมาอยู่ที่นี้คุณย่าก็มาช่วย ตัวคุณแม่คุณลุงเอง ตอนนี่เสียไปแล้วเสียไปหลายปีก็มาช่วย ลูกก็โต ๆ หนอยก็ค่อยยังชั่ว ตอนเล็กก็ลำบากหน่อย ลูก ๆ โต ๆ แล้วก็เลี้ยงง่าย ไม่มีอะไร เป็นบุญของป้า มีสามีก็ดี ไม่เล่นอะไร ไม่เที่ยวอะไร ลูก ๆ โตแล้วก็สบาย”(วิภา อารัมภีร์, สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2540)

สำหรับสง่า อารัมภีร์ แล้วเขาได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่รักครอบครัวมากคนหนึ่ง ในคนที่รู้จักเขาทุกคนจะพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า เขาเป็นคนรักลูกรักเมีย ประภาศ วัชรภรณ์ เคยเขียนลงในคอลัมน์เสิร์ท เซ็คซูกูเพลง ครั้งที่ 3 ว่า

“สง่า อารัมภีร์ ครูเพลง 2,000 เพลงเพลงบรรเลงทั่วไทยและทั่วโลกกว่า 45 ปี เพื่อนห้องเรียนขนานว่า “แจ้ว วรจักร” จนกลายเป็นนามปากกามีที่มาว่า “พีแจ้ว ” หรือ “ลุงแจ้ว” เคยอยู่ตะแวง (วรจักร) และประสบการณ์พบรักกับสาวสวยรวยเสน่ห์จนกลายเป็นทองแผ่นเดียวกันจนบัดนี้วิภา (ชาคนุตร์) อารัมภีร์ สุดที่รักคู่ทุกข์คู่สุขจน “พีแจ้ว” เป็นพ่อตัวอย่าง

สำหรับการเลี้ยงลูก สง่า อารัมภีร์ มีหลักในการเลี้ยงของเข่ว่า “เลี้ยงเขาอย่างสบาย ๆ ตอน 14 คค. เขาเป็นหน่วยทำอาหารส่ง (ลูกชายทั้ง 2 คน) บอกเขาว่า กลับบ้านเอะลูก..... เขาบอกว่า กลับไม่ได้พ่อบอกว่า ทำไม.....ต้องทำอาหารไปส่งเขาเพราะเป็นฝ่ายสำคัญ.....มันเป็นเรื่องของโลก เคยไปยืนดูที่สนามหลวง ที่เขายิงกัน แล้วกลับบ้าน”

“ลูก ๆ จะเรียนอะไรไม่เคยห้าม” (สง่า อารัมภีร์, สัมภาษณ์, ๘ตุลาคม 2540)

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยในครอบครัว ที่ทุกคนสามารถเลือกที่จำทำอะไรรู้ก็ได้ตามที่ต้องการในขอบเขตและสถานะของตนเอง จึงทำให้ครอบครัว อารัมภีร์ ได้รับรางวัลครอบครัวประชาธิปไตย เมื่อปี 2538 และสง่า อารัมภีร์ ได้รับรางวัลพ่อแห่งชาติ ประจำปี 2536

และสำหรับความรักที่มีให้กับศรีภริยาตลอดระยะเวลา 51 ปี คงจะเป็นการพิสูจน์ถึงความรักของเขา ซึ่งเขาได้บรรจงเรียงร้อยเป็นบทเพลงให้เธอไม่ว่าจะเป็น “นางแก้วในดวงใจ” หรือ “ดาวประดับใจ” ที่มีเนื้อร้องว่า

ชีวิตฉัน	ศรัทธาฉัน	รุ่งเรืองเพราะคุณ
แม่ยอดรัก	เฝ้าการุณ	ร่วมสร้าง
ชีวิตจึง	เดินไป	ตรงทาง
ไม่อ้างว้าง	เพราะเธอเป็น	“ดาวประดับใจ”

ชีวิตเรา	ที่จริง	เพราะสัจจะ
ต่างมานะ	พยายาม	ให้อภัย
จะมีน้อย	ก็แบ่งปัน	กันได้
เพราะสองเรา	จริงใจ	ไม่ฉ้อฉล
ชีวิตฉัน	ศรัทธาฉัน	รุ่งเรืองเพราะคุณ
แม่ยอดรัก	เฝ้าการุณ	ร่วมสร้าง
ชีวิตจึง	เดินไป	ตรงทาง
ไม่อ้างว้าง	เพราะเธอเป็น	“ดาวประดับใจ”

และเขายังบอกด้วยว่า “ถ้าไม่มีป้าเค้า ครอบครัวคงไม่เป็นปึกแผ่นจนมาถึงทุกวันนี้” นี้ก็คือความรักของชายที่ชื่อว่า สง่า อารัมภีร์ ที่มอบให้แก่ศรีภริยาและครอบครัวอันเป็นที่รัก

9.1 ชีวิตประจำวัน

สำหรับในวัย 77 ย่าง 78 ปีของ สง่า อารัมภีร ก็ยังคงใช้ชีวิตอุทิศตนเพื่อสังคมและรับใช้พี่น้องเพื่อนในวงการดนตรี อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ยังคงรับเล่นดนตรีตามแต่โอกาสจะเอื้ออำนวย ภาพชายสูงวัยใส่ สวมหมวกแก๊ปเป็นประจำนั่งเล่นแอ็คคอร์ดเคียนข้าง ๆ มีแก้วเหล้าวางอยู่ เป็นภาพที่คุ้นตาของเพื่อนฝูงลูกหลานในวงการเพลงเป็นอย่างดี อาจจะกล่าวได้ว่าดนตรีคือชีวิตของ สง่า อารัมภีร เขายังคงผูกพันอยู่กับงานเพลงอันเป็นที่รักจนกระทั่งทุกวันนี้

“ทุกวันนี้เราก็ก่อกงไปเรื่อย ๆ แต่ก็ยังแต่งเพลงอยู่ ถ้ามีใครมาขอให้แต่ง แม่จะอายุขนาดนี้แล้ว เราก็ทำงานได้อยู่ละ คนที่รู้จักกันเขาก็มาจ้างครุแต่งให้บ้าง...

ชีวิตประจำวันถ้าวันไหนมีงานก็ไปตามที่นัดก็แล้วแต่ ถ้าไม่มีอะไรก็จะตื่นตี 4 คุยช่อง 5 ช่อง 7 ถ้ามีความรู้รู้สึก ดี 5 นอนต่อ ตื่นขึ้นมาอีกทีก็แกว่งแขน 300 ครั้ง กินกระเทียมแล้วก็ โสม หอจดตา แกว่งขา 5 นาที ข้าวเช้าไม่กิน ไปกินเที่ยงเลย นอนเล่น มีวิทยุฟัง มีหนังสืออ่าน ป่ายกินน้ำขิง ทานข้าวเย็น 5 โมงเย็น คุยข่าวเสร็จก็นอน ถ้ามีรายการตามล่าหาความจริงต้องดู ละครไม่ได้ดู ดูสารคดีเกี่ยวกับในหลวง.... ส่วนกลางคืนคิด ๆ นอน ๆ ได้ยินอะไรก็จดไว้ หรือลุกขึ้นมาเขียนงานเพลงที่เราคิดไว้..... ก็เท่านี้แหละชีวิตนักเพลงของครุในแต่ละวัน” (สง่า อารัมภีร, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2540)

ชีวิตประจำวันของ สง่า อารัมภีร ในวันนี้ จึงเป็นชีวิตที่มีความสุขอยู่กับครอบครัว คนคร เป็นชีวิตที่ใช้อย่างคุ้มค่าและอุทิศแล้วเพื่องานดนตรีอย่างแท้จริง

9.2 ชีวิตส่วนตัว

-บุคลิกลักษณะและอุปนิสัย

ภาพของสง่า อารัมภีร ในวันนี้ ด้วยวัย 77 ย่าง 78 ปี ที่คุ้นตาสำหรับคนรู้จัก คือ ชายสูงวัยสวมหมวกแก๊ป ท่าทางใจดีรูปร่างสันทัดในมือมีแก้วเหล้าหรือไม้ก็เอร์องดนตรีคู่กายแอ็คคอร์ดเคียนสีแดง ผู้ที่ให้ความสำคัญกับการสวมหมวกโดยให้เหตุผลว่า

“ใส่แล้วสบายดี ไม่เป็นหวัด ไปเมืองจันทบุรี ไปเวียนนาก็ใส่ ออกจากบ้านก็ใส่ ใส่ตั้งแต่
จอมพล ป. จนเดี๋ยวนี้ก็ยังใส่” (สง่า อารัมภีร นุรุษผู้ลึกซึ้ง, 2531: 75)

ใครก็ตามที่ได้รู้จักหรือพูดคุยกับนักแต่งเพลงบรมครู ที่ใครเรียกกันจนติดปากว่า “ครูแจ๋ว”
สิ่งแรกที่ได้สัมผัส คือ โบนัสยิ้ม ๆ เลข ๆ ไม่เคยแสดงความรู้สึกไม่พอใจหรืออารมณ์ไม่ดีใด ๆ
ออกทางสีหน้า ใจเย็นพูดน้อย ดุ่มมากกว่าพูด ซึ่งนั่นคือบุคลิกเฉพาะตัวที่ไม่เคยเปลี่ยนของ สง่า
อารัมภีร

ส่วนอุปนิสัยใจคอของ สง่า อารัมภีร จากการสังเกตของผู้วิจัย เป็นคนใจเย็นจิตใจดี มี
น้ำใจ มีอารมณ์ขัน เห็นอะไรก็ช่างนึก เปรียบเปรย ชื่นชมกวีทุกคน รักความเป็นชีวิต มีเมตตา
กตัญญูรู้คุณ รักธรรมชาติ มีความคิดที่ลึกซึ้ง สุขุมไม่จู้จี้ใครง่าย ๆ เป็นที่รักของมิตรสหาย
ไม่เอาวัดเอาเปรียบใคร เป็นคนลึกซึ้งละเอียดอ่อนในเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก แต่จะเก็บเอาไว้
ภายในซึ่งจะสื่อออกมาในรูปของผลงานต่าง ๆ เป็นคนไม่ขัดใจใคร เสมอต้นเสมอปลาย และวาง
ตัวดี แต่ก็มีความเป็นตัวของตนเองสูง เป็นคนที่เชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเชื่อถือ จนถึงขั้นคือด้วยซ้ำ

ซึ่งเขาได้พูดถึงนิสัยใจคอของตนเองไว้ในงานเขียนเรื่อง เพื่อนตายว่า “...นิสัยของเราไม่มี
อะไรเหมือนกันเลย เขาชอบอะอะตึงตึง แต่ผมชอบเงิบ ๆ เขาชอบโชว์ตัว... พูดให้ผู้ฟังได้
หัวเราะ... แต่ผมพูดไม่เป็นทำพูดจาไม่เข้าหูคน... เราต่างเป็นตัวของเรา ใครจะมาเปลี่ยนตัวของเรา
ไม่ได้ ตามที่เราหัวคือเหมือนกัน...” (สง่า อารัมภีร, 2531)

และยังมีเพื่อนฝูง ผู้ที่เคยร่วมงานกับ สง่า อารัมภีร เขียนถึงในงานคอนเสิร์ต เชิดชูครูเพลง
ครั้งที่ 3 ไว้ดังนี้

“ครูเพลงเอก, สุภาพชาย, นิมิตรหมาดที่หายาก, ผู้มีคุณธรรม... คนรักลูกรักเมีย... มีแต่ความ
รักและให้ภัยผู้อื่น... คนของสังคมอยู่ในเรือนใจของเขาตลอดเวลา... สง่า อารัมภีร ศิลปินระดับ
ชาติพ่อตัวอย่าง พ.ศ. 2536” (ประกาศ วัชรภรณ์, 2538)

“เหมือนตัวครูแจ้วที่ใจดีเป็นที่รักของทุกคน วางตัวเรียบง่ายและจริงใจอย่างที่สุด อะไรดีก็บอกดี อะไรไม่ดีก็บอกไม่ดี น่าจะเป็นอย่างนี้...” (ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล, 2538)

นอกจากนี้ มนัส ปิติสานต์ ได้พูดถึงเพื่อนรุ่นพี่คนนี้ว่า

“พี่แจ้ว เป็นคนร่าเริง อารมณ์ดี ใจดี ไม่ค่อยพูด พูดน้อย เป็นคนที่สามารถซ่อนความรู้สึกที่เจ็บปวด หรือไม่พอใจเอาไว้ จะไม่เอาความเจ็บปวดที่ตนเองมีไปบรรยายให้ใครฟัง แต่จะเอามาคิดและต่อไปจะไม่ยุ่งกับเขา ไม่แสดงออกทางสีหน้ายิ้มให้ด้วยไม่ต่อว่า ช่วงไหนที่แกไม่พอใจจะเงียบไปเฉยๆ จากที่คุยหัวเราะสนุกสนานถ้ามีอะไรไปทำให้แกรู้สึกไม่ถูกไม่ต้อง พี่แจ้วจะไม่พูดอะไร แล้วจะเงียบเฉย นั่งฟังไปจนกว่างานจะเลิก แต่ไม่แสดงความคิดเห็น เพราะถือคติว่า พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง พี่แจ้วจะเป็นคนอย่างนี้ ใจเย็นมาก ๆ เป็นคนมีระเบียบด้วย” (มนัส ปิติสานต์, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2541)

ซึ่งอุปนิสัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนปรากฏหรือแทรกอยู่ในผลงานแทบทุกชิ้นของ สง่า อารัมภีร ไม่ว่าจะเป็ผลงานเพลงหรืองานเขียน ผู้ที่ได้ติดตามผลงานของเขามาโดยตลอดคงจะรู้สึกได้ถึงน้ำใจของเขา รสนิยมของเขา ประสพการณ์ ความรัก ทัศนคติ การมองโลกและอะไรอีกมากมายในตัวเขา ที่ได้บรรจุเก็บรวบรวมและถ่ายทอดออกมาสู่งานที่รักจึงไม่แปลกใจว่า ทำไมผลงานของเขาจึงเข้าซึ่งถึงจิตวิญญาณของผู้ฟัง เพราะว่ามันกลั่นมาจากจิตวิญญาณและตัวตนของผู้เขียนนั่นเอง

10. หลักในการดำเนินชีวิต

สำหรับหลักในการดำเนินชีวิตที่สง่า อารัมภีร ได้ยึดเป็นคติประจำใจอยู่เสมอมา ก็คือ ความสงบ ซึ่งรวมถึงความไม่ยึดติดต่อสิ่งใด ๆ โดยเขาได้แสดงถึงจุดยืนตรงนี้ ผ่านงานเขียนในเรื่อง “จอกกับข้าพเจ้า” ไว้ดังนี้

“.....อะไรหนอทำให้จอกเป็นเช่นนี้ไปได้ จอกหลงความร่ำรวยทั้งยามมีสติสัมปชัญญะ ไร้อัยเพื่อนรัก ไร้อันที่เรียกว่าชีวิตของเรา ตัวของเรานี้ละ มันของเราแน่หรือ แล้วไอ้สิ่งที่เพื่อน ร่ำร่ำเพื่ออยากได้นะ เมื่อได้มันมาแล้วมันจะอยู่กับเราตลอดกาลหรือ นี่เป็นครั้งแรกที่จอกจาก “ศิวารมณ” เขาไปตั้ง “เทพศิลป์”

“สุปริติ” แล้วก็เล่นคณะโน้นคณะนี้เรื่อยไป ระยะเวลาเขามีเงินมาก มีบริวารมากกินเหล้าก็ ไล่ใหญ่แล้วเป็นคนจ่ายเอง คนอื่นจ่ายเป็นโภท ผมจึงแอบไปดื่มคนเดียวพร้อมกับคิดถึงเขาอยู่ ไม่วาย..... ความจริง “อศวิน” ครอบงำจอกกับพวกไป อศวินพื้นเลที่ตั้งคณะ “ถูก ไทย” แสดงละครใหญ่คนแน่นนี้เป็นชัยชนะของจอกคนใหม่ ซึ่งบุชานับถือวัตถุสูงกว่าจิตใจ ไม่ จำเป็นต้องคิดถึงซึ่งในการรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมผิดกับจอกคนเก่าผมลืบ จอกคนเก่ารักโลก รักชีวิตมือโหด มีความยินยอม ชอบให้คนมีการสัมพันธ์ติดต่อกันและกัน เมื่อจอกชนะ จอก ก็ตายด้วยความยินดีและภูมิใจในชัยชนะเหมือนพวกนักรบโบราณ พอรบชนะแล้วก็มาเลี้ยงกัน ด้วยความยินดีจนตายตามกันไปผมเขียนดังนี้ ผมไม่ได้คำจอก แต่เขียนความจริง ซึ่งจอกให้ผม ไว้ด้วย ชีวิตของเขาว่า “ศิลปินควรยินดีและชื่นชมบุชานแต่ศิลปินเท่านั้น หากควรหลงใหลบุชานวัตถุไม่”

ซึ่ง สง่า อารัมภกร ก็ได้ดำเนินชีวิตตามหลักการนี้มาตลอดจนปัจจุบัน นอกจากนี้ความ สมณะก็เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอีกประการหนึ่ง ที่เขานำมาใช้อยู่เสมอและยังนำมาสอนผู้ที่เขารักให้รู้จักใช้ชีวิต ดังที่นริศ อารีย์ ได้เล่าว่า

“หลายครั้งหรือเกือบจะทุกครั้งที่ผมถามปัญหา หรือปรึกษาข้อคิดในทุกเรื่อง ที่แจ้วจะตอบอย่างที่ผมคาดไม่ถึงจริง ๆ ท่านไม่เคร่งครัดในเรื่องศาสนาทำไฉน แต่ท่านก็สอนให้เราใช้ชีวิตที่อะไรควรให้ อะไรควรรับ ควรประพฤติหรือไม่ควร สอนให้รู้จักคำว่า “สมณะ” ไม่ควรจริงจังกับชีวิตเพราะจะทำให้เครียด เหล่านี้เป็นบทเรียนที่ผมได้รับจากที่แจ้วในวงสุราและจดจำมาจนถึงปัจจุบัน” (นริศ อารีย์, 2538)

จากหลักการในการใช้ชีวิตที่เขาได้ ยึดปฏิบัติมาตลอด ประกอบกับอุปนิสัยลักษณะที่เขา พูดยังตัวเองว่า

“จากการที่ผมได้ทำงานที่ตัวเองรัก ทำให้ชีวิตผมไม่มีความเร้นแค้น ไม่มีการผูกใจเจ็บใคร เพราะเพลงนั้นมันรวมความรู้สึกไว้ทั้งหมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็กรัก โลก โกรธ หลง มืออยู่ครบ..... ผมไม่ค่อยโกรธใคร อันนี้คือสิ่งที่สังเกตได้ว่าเรามีทุกสิ่งที่ดีกว่าครบแล้ว อย่างผู้หญิงที่เรารักไปแต่งงานกับคนอื่น ก็ไม่โกรธ ทำใจได้” (ครูแจ๋วของวงการเพลง, 2532)

แสดงให้เห็นถึง การเป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ถือโทษโกรธเคืองใคร เป็นผู้ที่เข้าใจโลกเข้าใจชีวิต ทำให้เขาเป็นผู้มองโลกในแง่ดี สมถะ ไม่มีพิษภัยกับใคร อีกทั้งสามารถนำหลักการดำเนินชีวิตข้อคิดมาใช้กับผลงานเพลงของตนเอง ไม่ว่าจะเป็เพลงหวาน เพลงเศร้า ก็แฝงไปด้วยแนวคิดของตนเอง เช่น การให้อภัย , การมองโลก , การใช้ชีวิต , ความรัก ซึ่งแสดงถึงตัวตนของสง่า อารัมภีร อย่างแท้จริงที่นำมาใช้ในการงานได้อย่างลงตัว

ดังนั้นจากการศึกษาประวัติชีวิตของสง่า อารัมภีร พบว่าการพัฒนาการในชีวิตในแต่ละช่วงเวลามีส่วนสัมพันธ์กับความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร โดยที่เขาใช้ชีวิตอยู่กับดนตรีในฐานะนักประพันธ์เพลงมาตลอดเวลา 53 ปี ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2487 เริ่มต้นประสพการณ์ดนตรีตั้งแต่การเป็นผู้ฟังก่อนในลักษณะเป็นธรรมชาติ และได้เริ่มพัฒนาขึ้นมาฟังอย่างตั้งใจ เมื่อตอนที่มีโอกาสศึกษาดนตรีอย่างเป็นทางการที่กองดุริยางค์ทหารอากาศทำให้มีโอกาสในประสพการณ์ดนตรีในฐานะผู้ร้องก่อนและต่อมาเป็นผู้เล่นดนตรี จนมีการฝึกฝนทักษะในการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีของกองดุริยางค์ ประกอบกับคุณสมบัติส่วนตัวที่เอื้อต่อการเรียนดนตรี อาทิ ความมีใจรักดนตรีอย่างแท้จริง , ความมานะพยายาม ฯลฯ ทำให้พัฒนาตนเองขึ้นมาอยู่ในฐานะนักประพันธ์เพลง ซึ่งพิสูจน์ได้จากการที่ลาออกจากราชการมาเปิดอาชีพนักแต่งเพลงอย่างเต็มตัว แสดงให้เห็นความรักดนตรีด้วยใจจริง และตลอดระยะเวลา 53 ปี ของการทำงานในอาชีพนักแต่งเพลงนั้น ได้ทำงานผ่านสื่อมาทุกสื่อ ไม่ว่าจะเป็น ละครเวที , ภาพยนตร์ , ทีวี , วิทยุ ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานนั้นมาจากจินตนาการและแรงบันดาลใจ ซึ่งได้มาจากประสพการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่นำมาใช้ในการงาน หรือแม้แต่งานอดิเรกที่สง่า อารัมภีร เลือกที่จะทำก็สัมพันธ์กับงานทั้งนั้น ไม่ว่าจะ

เป็นการอ่านหนังสือ ท่องเที่ยว ถ่ายรูป คัมภีร์ ซึ่งล้วนแต่เป็นแหล่งวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงาน

สรุปได้ว่า การศึกษาประวัติชีวิตนั้น ทำให้ได้เห็นถึงพัฒนาการในแต่ละขั้นตอนของชีวิตที่มีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างผลงาน และความสามารถในการประพันธ์เพลงของสง่า อารัมภีร์ อันเป็นแหล่งหล่อหลอมให้เป็นสง่า อารัมภีร์ ในทุกวันนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย